

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення Рахункової палати
22.08.2023 № 17-1

ВИСНОВОК
ПРО РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ВИКОНАННЯ ЗАКОНУ
ПРО ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ НА 2023 РІК
У ПЕРШОМУ ПІВРІЧЧІ

Київ 2023

<http://www.rp.gov.ua>

Зміст

Зміст.....	2
Список скорочень.....	3
Загальні підсумки виконання державного бюджету	5
I. Оцінка основних показників економічної діяльності.....	8
II. Доходи державного бюджету.....	12
III. Видатки державного бюджету та кредитування	21
IV. Фінансування державного бюджету та борг.....	29
V. Міжбюджетні трансферти та місцеві бюджети	38
Пропозиції.....	45

Список скорочень

Агентство відновлення	Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України
БКУ	Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 року № 2456 (зі змінами)
ВВП	валовий внутрішній продукт
ВРУ	Верховна Рада України
Військові облігації	облігації внутрішньої державної позики „Військові облігації”
Держстат	Державна служба статистики України
ДПС	Державна податкова служба України
Держспецзв’язок	Адміністрація Державної служби спеціального зв’язку та захисту інформації України
ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку
ЄІБ	Європейський інвестиційний банк
ЄКР	єдиний казначейський рахунок
ЄМК	єдиний майновий комплекс
ЄРПН	Єдиний реєстр податкових накладних
ЄС	Європейський Союз
Закон	Закон України від 03 листопада 2022 року № 2710-ІХ „Про Державний бюджет України на 2023 рік” (зі змінами)
Казначейство	Державна казначейська служба України
КМУ, Уряд	Кабінет Міністрів України
МБРР	Міжнародний банк реконструкції та розвитку
МЗС	Міністерство закордонних справ України
МВС	Міністерство внутрішніх справ України
МВФ	Міжнародний валютний фонд
Мінекономіки	Міністерство економіки України
Міндовкілля	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України

Мінінфраструктури	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України
Міноборони	Міністерство оборони України
Мінсоцполітики	Міністерство соціальної політики України
Мінстратегпром	Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України
Мінфін	Міністерство фінансів України
МОН	Міністерство освіти і науки України
НБУ	Національний банк України
ОВДП	облігації внутрішніх державних позик
первісно затверджений Закон	Закон України від 03 листопада 2022 року № 2710-ІХ „Про Державний бюджет України на 2023 рік” (без змін)
ПДВ	податок на додану вартість
ПФУ	Пенсійний фонд України
ПДФО	податок і збір на доходи фізичних осіб

Висновок про результати аналізу виконання закону про Державний бюджет України на 2023 рік у першому півріччі підготовлений Рахунковою палатою відповідно до вимог БКУ і Закону України „Про Рахункову палату” за результатами аналізу квартального звіту про виконання Державного бюджету України, місцевих бюджетів та зведеного бюджету за перше півріччя 2023 року, наданого Рахунковій палаті Казначейством листом від 04.08.2023 № 13-06-1-06/14022, звітних та інформаційно-аналітичних даних Мінфіну, Мінекономіки, Казначейства, ДПС, Держстату, НБУ.

Загальні підсумки виконання державного бюджету

1. У першому півріччі 2023 року Уряд виконував Закон в умовах уповільнення спаду експорту й інфляції, зростання імпорту, фіксованого офіційного курсу гривні, адаптації економіки до воєнного стану, введеного у зв'язку з широкомасштабним російським вторгненням в Україну.

2. Відмінність окремих фактичних макропоказників від прогнозних, врахованих у розрахунках показників державного бюджету на 2023 рік, призвела, за оцінкою Рахункової палати, до недонадходження 53,7 млрд грн доходів і водночас менших на 26,8 млрд грн витрат на погашення й обслуговування боргу та деяких видатків.

3. Державний бюджет у першому півріччі 2023 року виконано з дефіцитом у сумі 478,1 млрд грн, або 27,4 відс. плану на рік, при цьому загальний фонд – з дефіцитом 533,5 млрд грн, або 34,6 відс. плану на рік, спеціальний – з профіцитом 55,4 млрд грн, при запланованому на рік дефіциті в сумі 200,3 млрд гривень.

4. У першому півріччі 2023 року зовнішня фінансова підтримка від міжнародних фінансових організацій і країн-партнерів (позики і гранти) становила 49,1 відс. надходжень загального фонду державного бюджету. Надходження із внутрішніх джерел (893,0 млрд грн) повною мірою забезпечили потреби у здійсненні видатків на національну безпеку й оборону (819,2 млрд грн) без спрямування на те фінансової підтримки міжнародних фінансових організацій і країн-партнерів.

5. Доходи державного бюджету в першому півріччі 2023 року становили 75,0 відс. плану на рік.

План доходів загального фонду державного бюджету на звітний період перевиконано на 299,3 млрд грн, або 52,5 відс., насамперед за рахунок грантів на бюджетну підтримку, які в загальному фонді на 2023 рік не заплановані. Без урахування грантів плановий показник перевиконано на 29,6 млрд грн, або 5,2 відсотка.

Обсяг бюджетного відшкодування ПДВ, порівняно з відповідним періодом 2022 року, збільшився у 1,8 раза, що призвело до зменшення накопичених у попередньому році обсягів невідшкодованого ПДВ.

6. Збільшення в 3,3 раза питомої ваги доходів спеціального фонду у доходах державного бюджету загалом, порівняно з першим півріччям попереднього року, відбулось за рахунок насамперед власних надходжень бюджетних установ, що становили 78,7 відс. доходів спеціального фонду. При цьому 94,2 відс. власних надходжень бюджетних установ становили благодійні внески, гранти і дарунки, а також надходження від підприємств, організацій, фізичних осіб та інших бюджетних установ для виконання цільових заходів.

Крім того, 10,4 відс. доходів спеціального фонду становили кошти фонду ліквідації наслідків збройної агресії.

7. У січні – червні 2023 року видатків державного бюджету проведено у сумі 1 трлн 785,9 млрд грн, або 51,8 відс. плану на рік. На оборону, громадський порядок, безпеку та соціальний захист і соціальне забезпечення спрямовано 76,5 відс. видатків.

В умовах широкомасштабної російської військової агресії частка видатків на оборону у звітному періоді перевищила 50 відс. загального обсягу видатків державного бюджету, у відповідному періоді попереднього року частка таких видатків становила третину.

При цьому у 2014 році, на початку проведення в Україні антитерористичної операції, частка видатків на оборону становила 3,9 відс. у загальному обсязі проведених видатків, упродовж 2015 – 2021 років цей показник у середньому становив 8,4 відсотка.

Натомість частка видатків на надання трансфертів місцевим бюджетам, яка у 2014 – 2019 роках становила майже третину загального обсягу видатків державного бюджету, зменшилася до 5,2 відс. у звітному періоді.

8. Видатків загального фонду державного бюджету проведено на 96,6 млрд грн, або 6,4 відс., менше плану на звітний період.

КМУ і головні розпорядники за окремими бюджетними програмами, виконання яких в умовах воєнного стану є неактуальним, перегляду видатків, які, зокрема, щороку плануються і не проводяться, для спрямування на першочергові потреби держави не здійснювали.

9. У січні – червні кошти з резервного фонду виділялися за рішеннями КМУ переважно на заходи зі зміцнення обороноздатності держави, надання матеріальної грошової допомоги населенню, постраждалому внаслідок підриву греблі Каховської гідроелектростанції, та забезпечення транспортування питної води для чотирьох регіонів.

10. У звітному періоді до фонду ліквідації наслідків збройної агресії надійшло 44,9 млрд грн, або 100,3 відс. плану на рік, при цьому залишки коштів фонду на початок року становили 17 млрд гривень. Проведено видатків на суму 4,4 млрд грн, або 18,5 відс. виділених КМУ із цього фонду.

11. Від державних запозичень отримано 881,4 млрд грн, або 40,2 відс. ресурсів бюджету.

Зовнішні запозичення становили 595,7 млрд грн, або 72,9 відс. плану на січень – червень. При цьому кошти надходили нерівномірно. Виконання плану на рік залежатиме насамперед від подальшої підтримки міжнародних фінансових організацій і країн-партнерів.

Від внутрішніх запозичень надійшло 285,7 млрд грн, або 100,0 відс. плану на січень – червень, за рахунок придбання ОВДП передусім банками. При цьому, на відміну від відповідного періоду попереднього року, НБУ не придбавав Військових облігацій.

12. Видатки державного бюджету на надання трансфертів місцевим бюджетам у звітному періоді на 12,2 млрд грн, або 11,7 відс., менші плану на січень – червень 2023 року, оскільки не розпочалось проведення видатків на надання субвенцій за 5-ма бюджетними програмами на суму 6,8 млрд грн і видатки на надання трансфертів за 6-ма бюджетними програмами менші плану на 5,4 млрд грн, або 7,6 відсотка.

13. Загальний обсяг державного і гарантованого державою боргу збільшився на 15,7 відс. – до 4 трлн 710,4 млрд грн, що спричинено перевищенням надходжень від запозичень над витратами на погашення державного та гарантованого державою боргу і девальвацією гривні до іноземних валют, в яких номіновано борг.

14. Витрати на погашення й обслуговування державного і гарантованого державою боргу у січні – червні 2023 року становили 369,3 млрд грн, що на 27,3 млрд грн, або 6,9 відс., менше плану на звітний період.

I. Оцінка основних показників економічної діяльності

1.1. У першому півріччі 2023 року економіка адаптувалася до воєнного стану, введеного у зв'язку з широкомасштабним російським вторгненням в Україну. Уряд виконував Закон в умовах уповільнення спаду експорту й інфляції, зростання імпорту, фіксованого офіційного курсу гривні.

Тривалість і наслідки бойових дій, відсутність повної поточної статистичної інформації ускладнили здійснення всебічного аналізу й оцінки стану економіки країни та прогнозування основних макропоказників.

Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2022 – 2024 роки, схвалений постановою КМУ від 31.05.2021 № 586, є чинним. При цьому в розрахунках показників проекту державного бюджету на 2023 рік та при їх доопрацюванні до другого читання враховано очікувані основні прогностичні макропоказники й окремі припущення Мінекономіки¹, які суттєво відрізняються (таблиця 1).

Таблиця 1

Окремі основні прогностичні макропоказники економічного і соціального розвитку України на 2023 рік

№ з/п	Показники	Прогноз (постанова КМУ від 31 травня 2021 року № 586)	Очікувані прогностичні показники Мінекономіки	Січень - червень, факт
1.	Індекс споживчих цін до грудня попереднього року, відс.	105,3	128,0	104,6
	у середньому до відповідного періоду попереднього року, відс.	106,0	128,4	119,4
2.	Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн дол. США	-10 623	- 15 293	- 16 969
3.	Експорт товарів і послуг, у відс. до відповідного періоду попереднього року	107,7	107,2	92,3
4.	Імпорт товарів і послуг, у відс. до відповідного періоду попереднього року	109,4	101,0	117,5
5.	Обмінний курс гривні (в середньому за період):			
	за долар США		42,2	36,57
	за євро		44,31 ²	39,52

Відмінність окремих фактичних макропоказників від прогностичних, врахованих у розрахунках показників державного бюджету на 2023 рік, призвела, за оцінкою

¹ Листи від 31.08.2022 № 3011-05/62642-03 і від 29.10.2022 № 3011-05/72231-03.

² За інформацією Мінфіну.

Рахункової палати, до недонадходження 53,7 млрд грн доходів і водночас менших на 26,8 млрд грн витрат на погашення й обслуговування боргу та деяких видатків.

1.2. Вартісний обсяг експорту товарів у звітному періоді, порівняно з відповідним періодом попереднього року, за попередніми даними НБУ, знизився на 11,3 відс., тоді як імпорту – зріс на 20,6 відсотка. Збільшення імпорту стало одним із чинників додаткових надходжень до державного бюджету, що, за оцінкою Рахункової палати, загалом становили 38,4 млрд гривень.

У звітному періоді, порівняно із січнем – червнем попереднього року, експорт товарів за всіма основними товарними групами, крім продовольчих товарів і сировини для їх виробництва, скоротився:

мінеральних продуктів – на 55,7 відс. (насамперед, за даними Державної митної служби України, природного газу, електроенергії, нафти і нафтопродуктів);

чорних металів і виробів з них – на 46,3 відс.;

продукції хімічної промисловості – на 25,3 відсотка.

Експорт продовольчих товарів і сировини для їх виробництва зріс на 17,0 відс., зокрема соєвих бобів – в 2,3 раза, пшениці – в 2,0 раза, ячменю – на 49,0 відс., цьому сприяло продовження вивезення агропродукції „зерновим коридором”.

Імпорт товарів, порівняно із січнем – червнем попереднього року, за всіма основними товарними групами, крім мінеральних продуктів, зріс:

чорних металів і виробів з них – на 35,0 відс. (насамперед за рахунок зростання імпорту прокату плоского з вуглецевої сталі в 2,1 раза);

продукції машинобудування – на 33,7 відс. (за рахунок збільшення імпорту транспортних засобів для перевезення вантажів);

продовольчих товарів і сировини для їх виробництва – на 24,0 відс.;

продукції хімічної промисловості – на 23,1 відс.;

промислових виробів – на 19,3 відс.;

деревини та виробів з неї – на 19,0 відсотка.

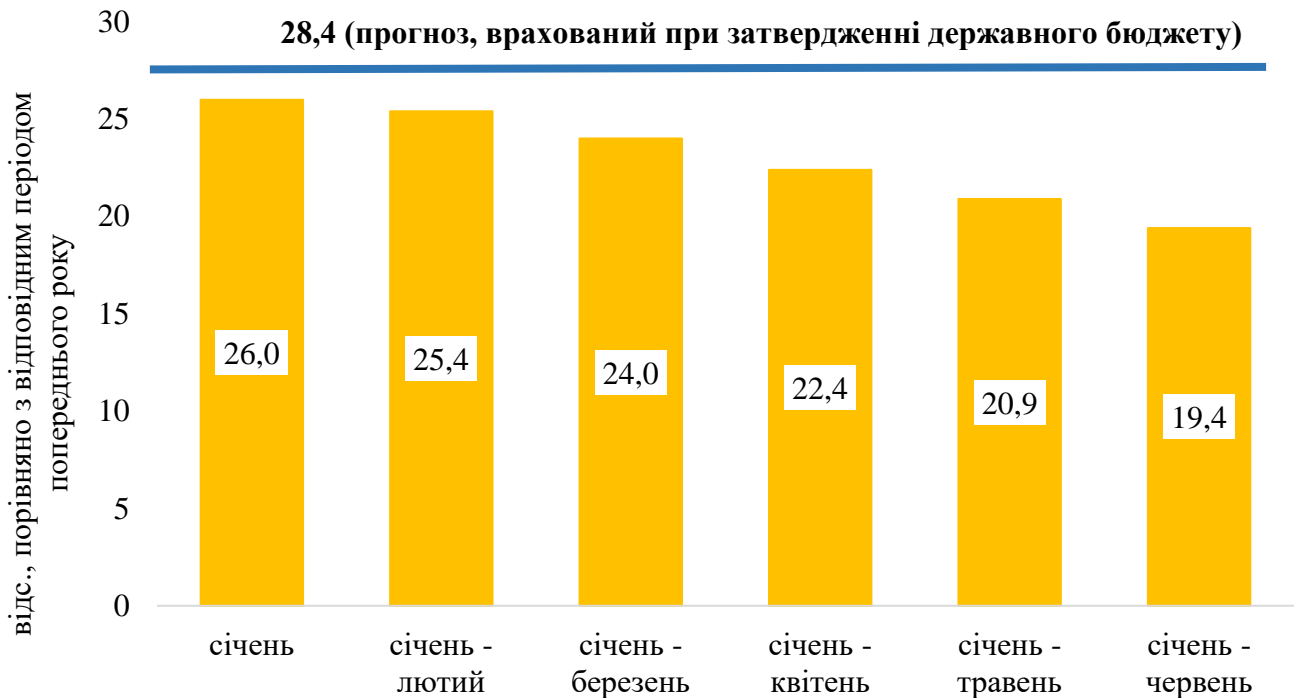
1.3. Відмінність фактичного середнього офіційного курсу гривні від прогнозного призвела, за оцінкою Рахункової палати, до недонадходження окремих доходів державного бюджету на 77,1 млрд грн і водночас менших на 21,6 млрд грн витрат на погашення й обслуговування боргу та деяких інших видатків.

У січні – червні 2023 року середній офіційний курс гривні до долара США становив 36,57 грн за дол. США³, до євро – 39,52 грн за євро, тоді як визначення окремих показників державного бюджету на цей рік здійснено з урахуванням обмінного курсу 42,2 і 44,31 грн за дол. США і євро відповідно, що стало чинником недонадходження окремих доходів і водночас менших витрат на погашення й обслуговування боргу та деяких інших видатків.

З використанням офіційного курсу гривні до долара США і євро у звітному періоді обчислювалося 38,9 відс. обсягу доходів державного бюджету і визначалися витрати державного бюджету на погашення зовнішнього і частини внутрішнього боргу, номінованого в іноземній валюті, а також деякі видатки державного бюджету, сумарна частка яких становила 7,3 відс. витрат державного бюджету.

1.4. Наслідком нижчого від прогнозованого зростання цін стало недонадходження доходів державного бюджету, за оцінкою Рахункової палати, у сумі 15,0 млрд грн і водночас економія видатків на обслуговування державного боргу на 5,2 млрд гривень.

Діаграма 1. З початку року тривав тренд на уповільнення інфляції

³ Зафіксовано постановою Правління НБУ від 21 липня 2022 року № 154 „Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”.

У січні – червні 2023 року інфляцію стримували, зокрема:

фіксований з 21 липня 2022 року офіційний обмінний курс гривні до долара США;

зниження цін на бензин і дизельне пальне (у червні 2023 року до грудня 2022 року – на 16,0 відс.);

зниження внутрішнього попиту внаслідок виїзду українців за кордон (за даними МЗС, з 1 лютого 2023 року кількість осіб, які перебували за кордоном, зросла на 188 тис. до 8 178 тис. станом на 21 червня 2023 року).

Споживчі ціни у червні 2023 року до грудня 2022 року зросли на 4,6 відс. при прогнозі, врахованому при затвердженні державного бюджету, 28,0 відсотка.

Найбільше у червні подорожчала електроенергія – на 69,7 відсотка. У січні – травні 2023 року ціна на електричну енергію не змінювалася і залишалася на рівні грудня 2022 року (1,44 грн за кВт/год за спожитий обсяг до 250 кВт/год і 1,68 грн за кВт/год – понад 250 кВт/год). З 01 червня 2023 року встановлено фіксовану ціну для побутових споживачів 2,64 грн за кВт/год незалежно від обсягу споживання.⁴

Водночас зросли ціни (тарифи) на овочі – на 52,1 відс., фрукти – на 11,5 відс., послуги залізничного пасажирського транспорту – на 10,5 відс., м'ясо і м'ясопродукти – на 9,2 відс., послуги ресторанів і готелів – на 7,2 відс., амбулаторій – на 7,1 відс., алкогольні напої, тютюнові вироби – на 6,0 відс., безалкогольні напої – на 5,2 відсотка.

1.6. У січні – червні 2023 року обсяг приватних грошових переказів у 3,2 раза перевищив обсяг прямих іноземних інвестицій. У другому кварталі 2023 року приплив прямих іноземних інвестицій, порівняно з першим, зменшився.

У звітному періоді, за попередніми даними НБУ, приплив прямих іноземних інвестицій становив 1 771 млн дол. США, з яких 77,9 відс. (1 379 млн дол. США) – реінвестовані доходи підприємств з іноземними інвестиціями. У відповідному періоді попереднього року мав місце їх відтік у сумі 291 млн дол. США.

Приплив прямих іноземних інвестицій зменшився з 1 143 млн дол. США у першому кварталі до 628 млн дол. США в другому кварталі, або на 45,0 відсотка.

Обсяг приватних грошових переказів, що надійшли в Україну із-за кордону, порівняно з січнем – червнем 2022 року, за попередніми даними НБУ, зменшився на 12,3 відс. і становив 5 621 млн дол. США. У червні офіційними каналами грошових переказів надіслано на 17,2 відс. менше, ніж у червні 2022 року.

⁴ Постанова КМУ від 30 травня 2023 року № 544 „Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 5 червня 2019 року № 483”.

II. Доходи державного бюджету

2.1. В умовах триваючої російської агресії доходи державного бюджету в першому півріччі 2023 року становили 1 трлн 302,4 млрд грн, або 75,0 відс. плану на рік (1 трлн 736,8 млрд грн), у тому числі загального фонду – 869,4 млрд грн, або 70,5 відс. плану на рік (1 трлн 233,8 млрд грн), спеціального – 433,0 млрд грн, або 86,1 відс. (503,0 млрд гривень).

Виконання плану доходів державного бюджету в першому півріччі наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Виконання плану доходів державного бюджету, млрд грн

з/п	Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
		план на 2023 рік	виконано	відс. виконання	план на січень – червень	виконано	відс. виконання
	ВСЬОГО ДОХОДІВ	1 737	1 302	75,0	570	869	152,5
	з них:						
1.	ПДФО	180	80	44,5	75	80	106,9
2.	Податок на прибуток підприємств	111	68	61,3	57	68	119,9
3.	Рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення	93	30	32,0	42	30	72,0
4.	Акцизний податок із вироблених в Україні підакцизних товарів	64	43	67,0	28	39	140,0
5.	Акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів	80	34	42,8	14	12	84,2
6.	ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	228	88	38,8	98	88	90,2
7.	ПДВ із ввезених на митну територію України товарів	395	162	40,9	161,9	161,6	99,8
8.	Ввізне мито	35	18	51,1	11	14	122,8
9.	Частина чистого прибутку державних підприємств і дивіденди, нараховані на акції господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність	26	30	114,1	25	30	119,3
10.	Кошти, що перераховуються НБУ	71	72	100,6	35,5	35,9	101,2
11.	Власні надходження бюджетних установ	375	341	90,9	–	–	–
12.	Надходження від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	1	270	236 р.б.	–	–	–

Визначені в первісно затвердженому Законі доходи державного бюджету в сумі 1 трлн 329,3 млрд грн протягом першого півріччя збільшено на 61,1 млрд грн, у тому числі за рахунок:

ПДФО – на 36,5 млрд грн;

частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до державного бюджету, та дивідендів (доходу), нарахованих на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність, – на 19,0 млрд грн;

ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування – на 5,2 млрд грн;

грантів (дарунків) і надходжень у рамках програм допомоги ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ – на 0,4 млрд гривень⁵.

З урахуванням змін, внесених до помісячного розпису спеціального фонду державного бюджету на 2023 рік, план доходів державного бюджету на 2023 рік збільшено на 407,5 млрд гривень.

Виконання плану доходів державного бюджету на рівні, що на 29,4 відс. пункту вище від середньої частки доходів у першому півріччі в обсязі за рік загалом у 2018 – 2022 роках, забезпечено насамперед за рахунок отримання грантів від міжнародних партнерів, що перевищили план на 2023 рік у 348 разів, і власних надходжень бюджетних установ з інших джерел (благодійні внески, гранти і дарунки тощо), що становили 99,0 відс. плану на рік.

Крім того, станом на 01 липня 2023 року перевищено план на 2023 рік деяких доходів державного бюджету, зокрема:

акцизного податку з виробленого в Україні пального – в 4,5 раза;

збору за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та коштів від продажу таких дозволів – у 4,1 раза;

надходження до Фонду соціального захисту інвалідів – у 2,8 раза;

плати за користування кредитами (позиками), залученими державою, – в 1,7 раза;

збору при поданні ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом до казенних підприємств пробірного контролю – в 1,5 раза.

⁵ Закони України від 24 лютого 2023 року № 2953-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік” та від 21 березня 2023 року № 2992-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік” щодо забезпечення видатками сектору безпеки і оборони”.

Сума переплат податків і зборів до державного бюджету, за інформацією ДПС, з початку року збільшилась на 1,9 млрд грн, або 3,6 відс., – до 55,4 млрд грн, за рахунок платежів, що сплачені до державного бюджету на звітну дату і будуть нараховані в наступних звітних періодах, які зросли на 2,4 млрд грн, або 7,9 відс., – до 32,4 млрд грн, тоді як надміру сплачені грошові зобов'язання платників податків зменшились на 0,4 млрд грн, або 1,8 відс., – до 23,0 млрд гривень.

Податковий борг суб'єктів господарювання перед державним бюджетом (без податкового боргу з митних платежів) із початку року зменшився на 4,1 млрд грн, або 3,7 відс., – до 107,5 млрд грн, насамперед за рахунок скорочення на 7,6 млрд грн, або 77,0 відс., заборгованості платників рентної плати за користування надрами для видобування природного газу. Сума наявних на кінець звітного періоду розстрочених і відстрочених грошових зобов'язань (податкового боргу) становила 1,1 млрд грн, що на 64,6 млн грн, або 5,5 відс., менше, ніж на початок року. Водночас у першому півріччі 2023 року платникам списано 1,2 млрд грн податкового боргу, що на 0,3 млрд грн, або 38,1 відс., більше, ніж у відповідному періоді попереднього року.

2.2. Перевиконання плану доходів загального фонду державного бюджету на перше півріччя 2023 року на 299,3 млрд грн, або 52,5 відс., забезпечено насамперед за рахунок надходження 269,6 млрд грн грантів на бюджетну підтримку, які в загальному фонді на 2023 рік не заплановані. Без урахування цих надходжень плановий показник звітного періоду, що становив 46,2 відс. плану на рік, перевиконано на 29,6 млрд грн, або 5,2 відсотка.

Зокрема, перевиконано план за надходженнями:

податку на прибуток підприємств – на 11,3 млрд грн, або 19,9 відс.;

акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) – на 11,1 млрд грн, або 40,0 відс., насамперед за рахунок податку з тютюну та тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, – на 9,4 млрд грн, або 46,8 відс.;

податку та збору на доходи фізичних осіб – на 5,2 млрд грн, або 6,9 відс., при цьому 21,0 відс. надходжень цього податку становив податок з грошового забезпечення військовослужбовців;

частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до державного бюджету, та дивідендів (доходу), нарахованих на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність, – на 4,9 млрд грн, або 19,3 відс.;

ввізного мита – на 2,6 млрд грн, або 22,8 відс., при зростанні імпорту товарів у січні – червні 2023 року на 20,6 відс., тоді як у прогнозованому розрахунку цих надходжень на 2023 рік враховано зменшення на 5,2 відс., водночас курс гривні до долара США на 13,3 відс. міцніший, ніж прогнозувалось;

збору за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та коштів від продажу таких дозволів – на 1,4 млрд грн, або у 8,2 раза.

Загалом сума перевиконання окремих доходів загального фонду державного бюджету у першому півріччі, без урахування грантів, становила 57,3 млрд гривень.

Водночас не виконано планових показників загалом на суму 27,7 млрд грн, зокрема:

рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення – на 11,6 млрд грн, або 28,0 відс., найбільше – рентної плати за користування надрами для видобування природного газу – на 9,4 млрд грн, або 29,1 відс., при меншій на 58,6 відс. фактичній ціні реалізації природного газу у звітному періоді, ніж враховано в прогнозних розрахунках бюджету на 2023 рік, і рентної плати за користування надрами для видобування залізних руд – на 1,5 млрд грн, або 62,5 відс.;

ПДВ із вироблених в Україні товарів з урахуванням бюджетного відшкодування – на 9,6 млрд грн, або 9,8 відс., при цьому на надходження цього податку вплинули нижчі темпи зростання середніх споживчих цін у січні – червні, порівняно з відповідним періодом 2022 року (на 19,4 відс.), ніж прогнозувалось на 2023 рік (28,4 відс.);

акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) – на 2,2 млрд грн, або 15,8 відс., за рахунок податку з тютюну та тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, – на 2,9 млрд грн, або 22,6 відсотка.

2.3. Збільшення в 3,3 раза питомої ваги доходів спеціального фонду у доходах державного бюджету загалом у першому півріччі 2023 року, порівняно з першим півріччям попереднього року, відбулось за рахунок насамперед власних надходжень бюджетних установ і коштів фонду ліквідації наслідків збройної агресії.

У першому півріччі 2023 року доходи спеціального фонду становили 33,2 відс. суми доходів державного бюджету загалом, тоді як у першому півріччі попереднього року – 10,1 відсотка.

Власні надходження бюджетних установ у сумі 340,7 млрд грн становили 78,7 відс. доходів спеціального фонду і 26,2 відс. доходів державного бюджету загалом (у першому півріччі 2022 року – 7,4 відсотка). При цьому 94,2 відс. власних надходжень бюджетних установ – це благодійні внески, гранти і дарунки, а також надходження від підприємств, організацій, фізичних осіб та інших бюджетних установ для виконання цільових заходів.

Крім того, у першому півріччі цього року 10,4 відс. доходів спеціального фонду становили надходження фонду ліквідації наслідків збройної агресії,

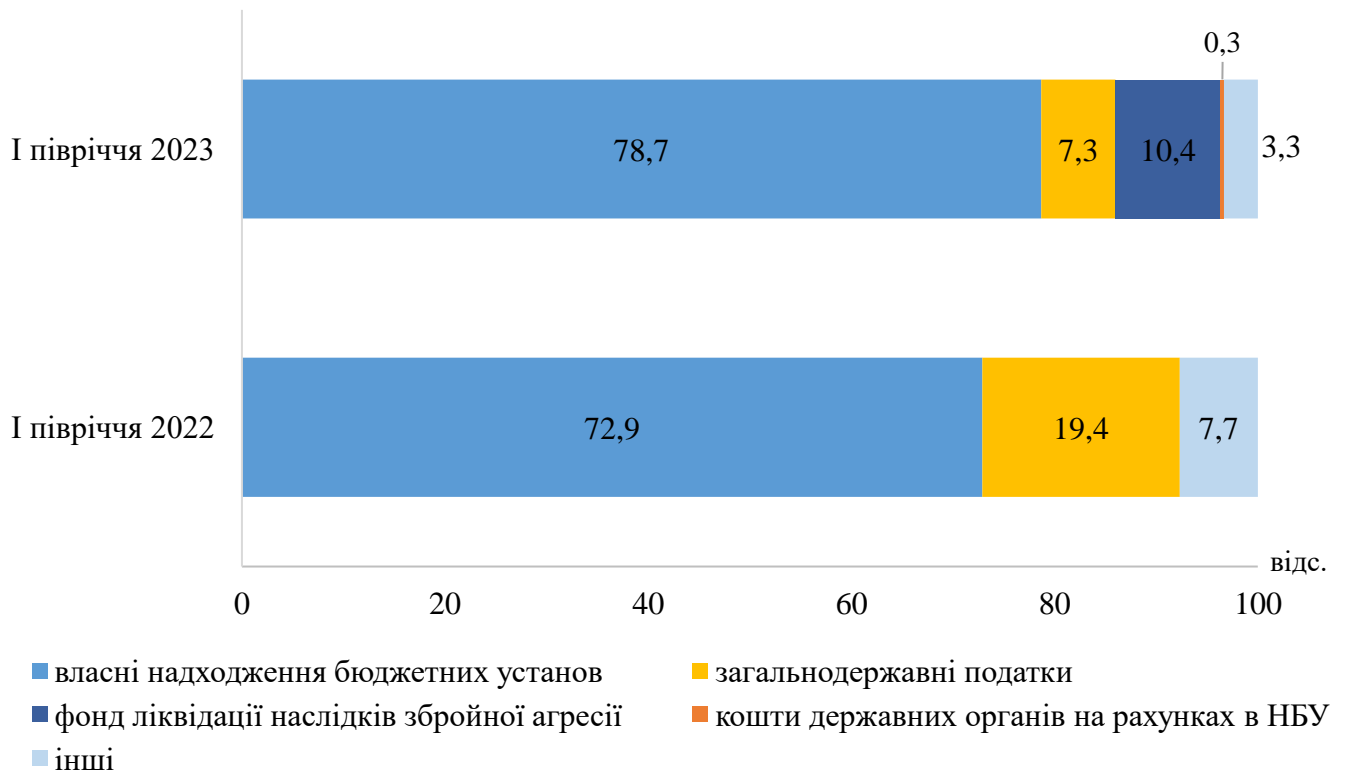
створеного у 2023 році відповідно до статей 11, 14 та 29 Закону, до складу якого зараховано:

35,9 млрд грн, що перераховані НБУ відповідно до Закону України „Про Національний банк України”;

8,8 млрд грн, що отримані у зв’язку з виконанням Закону України від 03 березня 2022 року № 2116-IX „Про основні засади примусового вилучення в Україні об’єктів права власності Російської Федерації та її резидентів”;

0,1 млрд грн, що отримані у зв’язку з виконанням Закону України від 14 серпня 2014 року № 1644-VII „Про санкції”.

Діаграма 2. Структура доходів спеціального фонду в першому півріччі 2022 та 2023 років

Також у першому півріччі 2023 року, відповідно до пункту 56 розділу VI „Прикінцеві та перехідні положення” БКУ, в доходах спеціального фонду державного бюджету враховано 1,4 млрд грн, отриманих державними органами як добровільні внески (благодійні пожертви) від фізичних та юридичних осіб приватного права та/або публічного права на рахунок, відкритий у НБУ, для фінансового забезпечення заходів з відсічі збройної агресії проти України та ліквідації її наслідків, національної безпеки й оборони, відновлення, підтримки і

розвитку України, надання гуманітарної допомоги⁶. Обсягу цих надходжень у додатку № 1 „Доходи Державного бюджету України на 2023 рік” до Закону, а також у помісячному розписі спеціального фонду Державного бюджету України на 2023 рік (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків) не визначено. Ці кошти розподіляються КМУ (з відкриттям у разі потреби нових бюджетних програм, включаючи трансферти місцевим бюджетам), якщо інше не передбачено порядками використання таких коштів. У звітному періоді такі кошти не використовувалися.

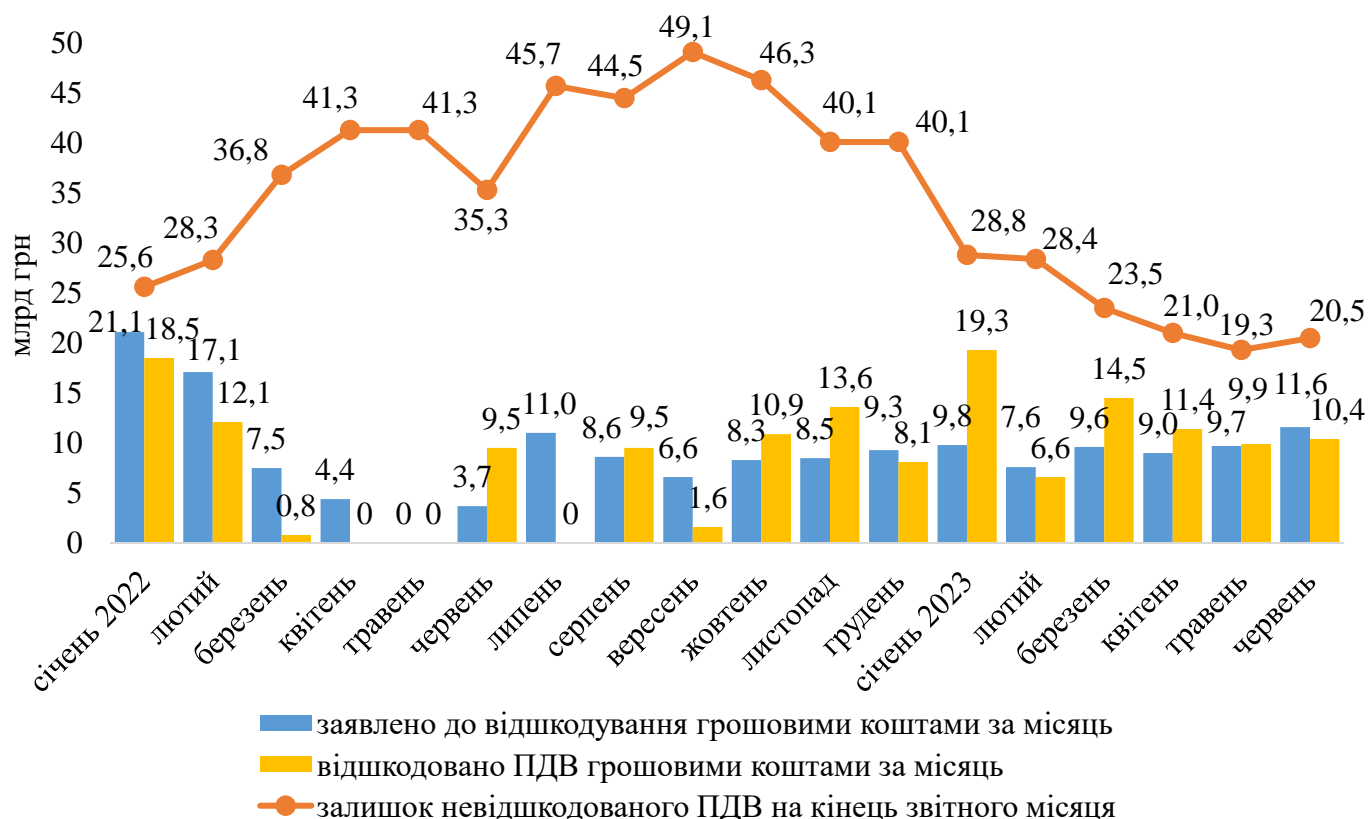
2.4. Стан бюджетного відшкодування платникам ПДВ у першому півріччі цього року поліпшився. Збільшення, порівняно з відповідним періодом 2022 року, обсягу відшкодування в 1,8 раза зумовило зменшення накопичених у попередньому році обсягів невідшкодованого ПДВ.

У січні – червні 2023 року при скороченні експорту товарів на 11,3 відс. платниками ПДВ заявлено до відшкодування на поточний рахунок 57,3 млрд грн, що на 3,7 млрд грн, або 6,8 відс., більше, ніж у відповідному періоді попереднього року. Відшкодовано на поточний рахунок платників ПДВ у першому півріччі цього року 72,0 млрд грн, що на 31,1 млрд грн, або 76,1 відс., більше, ніж у відповідному періоді попереднього року. У результаті, залишок невідшкодованого платникам ПДВ із початку 2023 року скоротився на 19,5 млрд грн, або 48,8 відс., – до 20,5 млрд гривень.

При цьому 11 січня 2023 року набрали чинності внесені постановою КМУ від 23 грудня 2022 року № 1428 зміни до Порядку зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних, затвердженого постановою КМУ від 11 грудня 2019 року № 1165, що дало змогу зменшити відсоток випадків зупинення реєстрації податкових накладних в ЄРПН. Кількість таких випадків збільшилась після видання постанови КМУ від 12 жовтня 2022 року № 1154 „Про внесення змін до Порядку зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних”, згідно з якою посилено контроль при реєстрації податкових накладних в ЄРПН. Згідно з редакцією, чинною з 11 січня 2023 року, запроваджено безумовну реєстрацію податкових накладних на обсяг операцій до 5 тис. грн (обсягом до 500 тис. грн на місяць). Крім того, рішення про віднесення платника до ризикових мають бути обґрунтовані конкретними обставинами, вказаними в рішенні, а виведення платника з категорії ризикових має автоматично виводити й усіх його контрагентів за умови, що вони внесені до переліку ризикових виключно через господарські операції з платником, якого вивели з ризикових.

⁶ Закон України від 11 квітня 2023 року № 3035-IX „Про внесення змін до Бюджетного кодексу України”.

Діаграма 3. Залишок невідшкодованого ПДВ платникам протягом першого півріччя 2023 року скоротився вдвічі

Згідно з розміщеними на вебсайті ДПС даними, зокрема, в червні 2023 року кількість податкових накладних, реєстрація яких зупинена в ЄРПН, становила 0,9 відс. загальної кількості зареєстрованих накладних, тоді як у жовтні – грудні 2022 року – 1,6 відсотка.

2.5. Доходи державного бюджету у першому півріччі 2023 року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшилися на 674,2 млрд грн, або в 2,1 раза, у тому числі загального фонду – на 304,9 млрд грн, або 54,0 відс., спеціального – на 369,3 млрд грн, або 6,8 раза. Зростання доходів зумовлено насамперед збільшенням обсягів грантів до державного бюджету, імпорту товарів, коштів НБУ, грошового забезпечення військовослужбовців.

Найбільше у першому півріччі цього року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, зросли надходження:

власних надходжень бюджетних установ – в 7,3 раза, насамперед за рахунок власних надходжень бюджетних установ з інших джерел (благодійні внески, гранти та дарунки, надходження, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та інших бюджетних установ для виконання цільових

заходів), що збільшилися в 9,5 раза, надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством, – на 52,8 відс.;

грантів (дарунків), що надійшли до державного бюджету від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ, – в 3,6 раза;

ПДВ із ввезених на митну територію України товарів – на 64,7 відс., при девальвації гривні до долара США на 26,5 відс. і зростанні імпорту товарів на 13,7 відс., крім того, з 01 квітня по 01 липня 2022 року діяли звільнення від оподаткування ПДВ при ввезенні товарів на митну територію України⁷;

коштів, що перераховуються НБУ відповідно до Закону України „Про Національний банк України”, – в 3,8 раза;

акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) – на 88,3 відс., із них податку з тютюнових виробів, рідин, які використовуються в електронних сигаретах, – в 2,2 раза, що, зокрема, зумовлено збільшенням на 20,0 відс. ставок акцизного податку на тютюнові вироби⁸;

акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) – на 68,9 відс., податку з ввезеного пального – в 2,8 раза, що спричинено оподаткуванням з 17 березня по 30 вересня 2022 року бензину, дизельного палива та скрапленого газу за нульовими ставками⁹, тоді як чинні у звітному періоді ставки на ці види палива становили 100 євро за 1 тис. л;

ПДФО – на 23,0 відс., насамперед за рахунок податку з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, що збільшився на 79,7 відс., податку, що сплачується податковими агентами із заробітної плати, – на 6,0 відс.;

ввізного мита – в 2,8 раза, що зумовлено насамперед звільненням у квітні – червні 2022 року від оподаткування товарів, які ввозилися на митну територію України підприємствами для вільного обігу¹⁰, а також девальвацією гривні до долара США на 26,5 відс. та зростанням імпорту товарів на 20,6 відсотка.

⁷ Закон України від 24 березня 2022 року № 2142-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану”.

⁸ Закон України від 07 грудня 2017 року № 2245-VIII „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році”.

⁹ Закон України від 15 березня 2022 року № 2120 „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану”.

¹⁰ Закон України від 24 березня 2022 року № 2142-IX „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану”.

Водночас зменшились у першому півріччі цього року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, зокрема, надходження:

частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до державного бюджету, та дивідендів (доходу), нарахованих на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність, – на 32,7 відс., зокрема АТ КБ „Приватбанк” за результатами діяльності у 2022 році перерахувало до державного бюджету у звітному періоді дивідендів на державну частку менше, ніж за результатами 2021 року, на 3,9 млрд грн, або 13,8 відс., ПрАТ „Укргідроенерго” – на 2,3 млрд грн, або 52,0 відс.;

рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення – на 29,5 відс., за рахунок насамперед рентної плати для видобування природного газу – на 27,9 відс. за умови нижчої на 48,0 відс. ціни реалізації природного газу, рентної плати для видобування залізних руд – на 81,7 відс.;

ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування – на 8,4 відс., за рахунок збільшення у звітному періоді обсягу бюджетного відшкодування платникам ПДВ на 76,1 відс., водночас без урахування відшкодованих сум надходження цього податку зросли на 16,8 відсотка.

Діаграма 4. Збільшення/зменшення доходів державного бюджету у першому півріччі 2023 року

III. Видатки державного бюджету та кредитування

3.1. У січні – червні 2023 року видатків державного бюджету проведено у сумі 1 трлн 785,9 млрд грн, або 51,8 відс. плану на рік, у тому числі загального фонду – 1 трлн 408,3 млрд грн, або 50,6 відс., спеціального – 377,6 млрд грн, або 56,9 відсотка. На оборону, громадський порядок, безпеку та соціальний захист і соціальне забезпечення спрямовано 76,5 відс. видатків.

У первісно затвердженому Законі видатки державного бюджету затверджено у сумі 2 трлн 580,7 млрд гривень. Внесеними в лютому – березні змінами¹¹ до цього Закону видатки державного бюджету збільшено на 495,2 млрд грн – до 3 трлн 75,9 млрд грн, насамперед сектору безпеки й оборони, резервного фонду.

Інформацію про виконання у січні – червні 2023 року плану видатків державного бюджету за функціональною класифікацією видатків і кредитування бюджету наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Виконання плану видатків державного бюджету, млрд грн

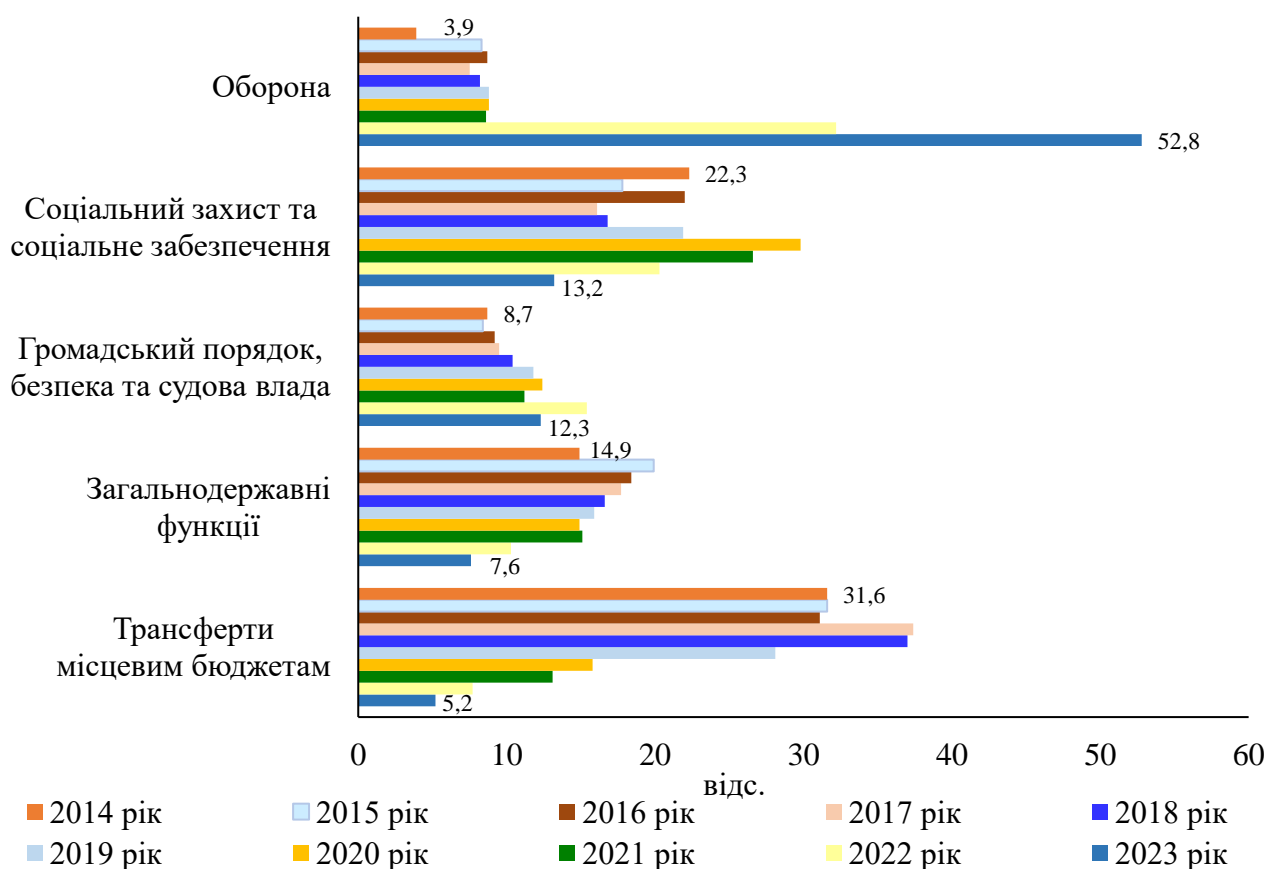
№ з/п	Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
		план на 2023 рік	виконано	відс. виконання	план на січень – червень	виконано	відс. виконання
	ВСЬОГО ВИДАТКІВ	3 447	1 786	51,8	1 505	1 408	93,6
	із них:						
1.	Загальнодержавні функції	346	136	39,4	157	135	85,8
	зокрема, обслуговування боргу та виплати за державними деривативами	276	117	42,3	131	117	89,2
2.	Оборона	1 550	942	60,8	674	642	95,2
3.	Громадський порядок, безпека та судова влада	465	219	47,2	215	195	90,5
4.	Економічна діяльність	171	41	23,9	25	19	76,1
5.	Охорона навколишнього природного середовища	6	2	34,0	2	2	89,4
6.	Охорона здоров'я	181	83	45,6	83	76	92,8
7.	Духовний і фізичний розвиток	12	5	39,8	6	5	82,3
8.	Освіта	68	29	43,1	21	19	91,9
9.	Соціальний захист і соціальне забезпечення	455	236	51,9	236	231	97,9
	зокрема, соціальний захист пенсіонерів	274	136	49,7	136	136	100,0
10.	Кошти, що передаються до місцевих бюджетів	190	92	48,5	86	84	98,0

¹¹ Закони України від 24 лютого 2023 року № 2953-IX та 21 березня 2023 року № 2992-IX.

В умовах широкомасштабної російської військової агресії частка видатків на оборону у січні – червні 2023 року перевищила 50 відс. загального обсягу видатків державного бюджету, у відповідному періоді попереднього року частка таких видатків становила третину. У 2014 році, на початку проведення в Україні антитерористичної операції, частка видатків на оборону становила 3,9 відс. у загальному обсязі проведених видатків, упродовж 2015 – 2021 років цей показник у середньому становив 8,4 відсотка.

Натомість частка видатків на надання трансфертів місцевим бюджетам, яка у 2014 – 2019 роках становила майже третину загального обсягу видатків державного бюджету, зменшилася до 5,2 відс. у звітному періоді.

Діаграма 5. Структура окремих напрямів спрямування видатків державного бюджету у січні – червні 2014 – 2023 років

У січні – червні частка поточних видатків у загальному обсязі видатків становила 97,2 відсотка. При цьому найбільше видатків проведено на:

оплату праці та нарахування на заробітну плату – 574,2 млрд грн, із них 77,1 відс. – на грошове забезпечення військовослужбовців;

заходи спеціального призначення, зокрема придбання, утримання, ремонт і утилізацію виробів військового призначення, військової техніки, військового будівництва, модернізацію, – 474,7 млрд грн;

соціальне забезпечення – 268,8 млрд грн;

обслуговування боргових зобов'язань – 119,2 млрд гривень.

Частка капітальних видатків у загальному обсязі становила 2,8 відсотка. Найбільше спрямовано на придбання обладнання і предметів довгострокового користування – 65,8 відс. загального обсягу капітальних видатків, насамперед Міноборони та підрозділами системи МВС, надано капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям) і органам державного управління інших рівнів – 27,1 відс., зокрема на розвиток мережі й утримання автомобільних доріг загального користування державного значення та на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах.

Захищені видатки загального фонду, визначені у статті 55 БКУ, проведено у сумі 1 трлн 157,4 млрд грн, або 51,6 відс. плану на рік, їх частка у видатках загального фонду становила 82,2 відсотка.

3.2. Видатків загального фонду державного бюджету проведено на 96,6 млрд грн, або 6,4 відс., менше плану на звітний період, насамперед внаслідок незавершення закупівель обладнання оборонного призначення, ремонту техніки й економії видатків з обслуговування державного боргу.

У помісячному розписі асигнувань загального фонду Державного бюджету України (за винятком надання кредитів із Державного бюджету України) передбачено виконання у січні – червні 415-ти бюджетних програм¹² на суму 1 трлн 282,8 млрд гривень.

Для виконання цих бюджетних програм Казначейством відкрито бюджетні асигнування загального фонду державного бюджету у запланованому обсязі.

Головні розпорядники бюджетних коштів не розподілили 32,2 млрд грн, або 2,5 відс. відкритих Казначейством асигнувань, із них 13,5 млрд грн – Міноборони; 5,4 млрд грн – МВС; 3,4 млрд грн – Мінсоцполітики; 1,2 млрд грн – Мінстратегпром, зокрема, за видатками на оплату праці, здійснення закупівель для забезпечення обороноздатності та безпеки держави та надання соціальної допомоги населенню.

Розпорядниками й одержувачами бюджетних коштів не забезпечено використання 43,2 млрд грн, або 3,5 відс. направлених відкритих асигнувань.

¹² Без урахування видатків на міжбюджетні трансферти, обслуговування державного боргу і за бюджетною програмою 3511030 „Резервний фонд”.

У результаті заплановані на січень – червень видатки загального фонду:

не здійснювалися за 37-ма бюджетними програмами 27-ми головних розпорядників бюджетних коштів на суму 10,2 млрд грн, з яких 6 млрд грн Держспецзв'язком на заходи із забезпечення спеціальною технікою й обладнанням;

проведені у запланованих обсягах за 14-ма бюджетними програмами на суму 147,8 млрд грн, з яких на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок і підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів ПФУ – 135,9 млрд грн;

проведені за 364-ма бюджетними програмами менше плану на суму 65,3 млрд грн, з них:

Міноборони – на 31,1 млрд грн, або 4,7 відс. плану на звітний період, насамперед на розвиток, закупівлю, модернізацію та ремонт озброєння, військової техніки, засобів і обладнання;

МВС – на 8,6 млрд грн, або 5,5 відс., насамперед на забезпечення виконання завдань, функцій та підготовку кадрів Національної гвардії України;

Мінсоцполітики – на 3,9 млрд грн, або 4,0 відс., насамперед на підтримку малозабезпечених сімей і щорічну разову грошову допомогу ветеранам війни та жертвам нацистських переслідувань і соціальну допомогу особам, які мають особливі та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною.

Видатки на обслуговування державного боргу у січні – червні цього року менші на 14,1 млрд грн, або 10,8 відс., плану на звітний період. За оцінкою Рахункової палати, економії коштів сприяли насамперед менші, порівняно з врахованими у розрахунках показників державного бюджету на 2023 рік:

індекс споживчих цін (індекс інфляції) у березні 2023 року до березня 2022 року, що впливає на розрахунок купонних платежів за ОВДП, дохідність за якими прив'язана до рівня індексу споживчих цін, це зекономило 5,2 млрд грн;

середній у січні – червні 2023 року обмінний курс гривні до іноземних валют, це зекономило 4,6 млрд гривень.

Порівняно з відповідним періодом попереднього року, видатки на обслуговування державного боргу на 30,1 млрд грн, або 34,7 відс., більші.

3.2.1. КМУ і головні розпорядники за окремими бюджетними програмами не здійснювали перегляду видатків, які, зокрема, щороку плануються і не виконуються. В умовах воєнного стану є можливість спрямувати ці видатки на першочергові потреби держави.

У державному бюджеті щороку в середньому передбачено виконання понад 400 бюджетних програм, проте за деякими з них встановлені мета, завдання і результативні показники не досягалися, оскільки, зокрема, не затверджувалися документи, необхідні для їх виконання, не здійснювалися розподіли коштів за

напрямами (заходами), не заповнювалися вакантні посади, виконання окремих бюджетних програм в умовах воєнного стану є неактуальним.

Наприклад, за бюджетними програмами:

Міндовкілля 2701270 „Здійснення природоохоронних заходів, зокрема з покращення стану довкілля” у 2022 році не здійснювалися заплановані видатки у сумі 160,4 млн гривень. У 2023 році за цією бюджетною програмою заплановані видатки у сумі 100 млн грн, з них на січень – червень 28 млн грн, які не проводилися;

Держстату 0414030 „Щоквартальна плата домогосподарствам за ведення записів доходів, витрат та інших відомостей під час проведення обстеження умов їх життя” у 2022 році не здійснювалися заплановані видатки у сумі 2,1 млн гривень. У 2023 році за цією бюджетною програмою заплановані видатки у сумі 7,1 млн грн, з них на січень – червень 1,6 млн грн, які не проводилися;

Вищого суду з питань інтелектуальної власності 0951020 „Здійснення правосуддя Апеляційною палатою Вищого суду з питань інтелектуальної власності” у 2022 не здійснювалися заплановані видатки у сумі 2,4 млн гривень. У 2023 році за цією бюджетною програмою заплановані видатки у сумі 2 млн грн, з них на січень – червень 0,9 млн грн, які не проводилися.

3.3. У січні – червні кошти з резервного фонду виділялися за рішеннями КМУ переважно на заходи зі зміцнення обороноздатності держави, надання матеріальної грошової допомоги населенню, постраждалому внаслідок підриву греблі Каховської гідроелектростанції, та забезпечення транспортування питної води для чотирьох регіонів.

У додатку № 3 до первісно затвердженого Закону видатки за бюджетною програмою 3511030 „Резервний фонд” затверджені у сумі 14,4 млрд гривень. Внесеними в березні змінами до цього Закону¹³ видатки збільшено на 19 млрд грн, до 33,4 млрд гривень. При цьому визначено, що збільшені видатки можуть спрямовуватися на виплату одноразової грошової допомоги сім'ям загиблих військовослужбовців, осіб рядового та начальницького складу, поліцейських і на будівництво фортифікаційних споруд.

КМУ у січні – червні ухвалив рішення про виділення коштів з резервного фонду на суму 14,1 млрд грн, або 42,3 відс. затвердженого на рік обсягу.

Казначейство відкрило асигнування за 28-ма бюджетними програмами відповідно до плану на суму 9,8 млрд гривень.

За 14-ма бюджетними програмами не здійснювалися заплановані на січень – червень видатки на суму 2 млрд грн, з яких 0,6 млрд грн – для надання

¹³ Закон України від 21 березня 2023 року № 2992-ІХ „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік” щодо забезпечення видатками сектору безпеки і оборони”.

матеріальної грошової допомоги населенню, що постраждало внаслідок підриву греблі Каховської гідроелектростанції (розпорядження КМУ від 16 червня 2023 року № 528-р).

Видатки за 9-ма бюджетними програмами проведені менше плану на суму 2,8 млрд грн, з яких Держспецзв'язку – на 2,7 млрд грн, або 39,1 відс., зокрема на здійснення видатків і заходів спеціального призначення.

У запланованих обсягах проведені видатки за 5-ма бюджетними програмами на суму 231 млн гривень.

3.4. У звітному періоді використано 4,4 млрд грн, або 18,5 відс. виділених КМУ із фонду ліквідації наслідків збройної агресії.

До фонду ліквідації наслідків збройної агресії у січні – червні надійшло 44,9 млрд грн, або 100,3 відс. плану на рік, при цьому залишки коштів фонду на початок року становили 17 млрд гривень.

КМУ, починаючи з травня, виділив¹⁴ 23,8 млрд грн із цього фонду. Відповідно до помісячного розпису спеціального фонду Державного бюджету України на 2023 рік (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків) видатки передбачались за двома бюджетними програмами:

3101520 „Надання компенсації для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації, з використанням електронної публічної послуги „Відновлення” Мінінфраструктури 4,4 млрд грн (видатки проведені в повному обсязі);

3111340 „Реалізація експериментального проекту з будівництва магістральних водогонів Карачунівське водосховище – Кривий Ріг – Південне водосховище, Марганець – Нікополь – Хортиця (ДВС2) – Томаківка” Агентства відновлення 1,5 млрд грн (видатки не здійснювались).

3.5. У звітному періоді не забезпечено проведення запланованих видатків державних фондів, утворених відповідно до статей 24² – 24⁵ БКУ, за наявності ресурсів у цих фондах.

Зокрема, залишки коштів державного дорожнього фонду на початок року становили 9,4 млрд гривень. У січні – червні до цього фонду надійшло 31,4 млрд грн, або 88,5 відс. плану на звітний період.

За рахунок коштів державного дорожнього фонду проведено видатків та надано кредитів у сумі 26,4 млрд грн, або 74,6 відс. плану звітного періоду

¹⁴ Постанови КМУ від 16 травня 2023 року № 493, від 06 червня 2023 року № 566, від 16 червня 2023 року № 609 і від 19 червня 2023 року № 617, розпорядження КМУ від 16 червня 2023 року № 534-р і від 24 червня 2023 року № 557-р.

і 64,8 відс. наявних ресурсів. Зокрема, за бюджетними програмами Агентства відновлення на:

розвиток мережі й утримання автомобільних доріг загального користування державного значення – 10,7 млрд грн, або 83,2 відс. плану звітнього періоду;

виконання боргових зобов'язань за запозиченнями, залученими державою або під державні гарантії на розвиток мережі автомобільних доріг загального користування, – 6,1 млрд грн, або 87,2 відс. плану звітнього періоду.

У січні – червні 2023 року не розпочато реалізації двох бюджетних програм на суму 5,5 млрд гривень.

Залишки коштів державного фонду поводження з радіоактивними відходами становили на початок року 2,5 млрд гривень. До цього фонду у січні – червні надійшло 372 млн грн, або 68,7 відс. плану на звітний період.

За рахунок коштів цього фонду проведено видатки за бюджетною програмою Міндовкілля для Державного агентства України з управління зоною відчуження 2708090 для виконання робіт у сфері поводження з радіоактивними відходами неядерного циклу, будівництва комплексу „Вектор” та експлуатації його об'єктів у сумі 154 млн грн, або 28,4 відс. плану на звітний період.

Залишки коштів державного фонду розвитку водного господарства становили на початок року 316 млн гривень. У січні – червні до цього фонду надійшло 79 млн грн, або 110,6 відс. плану на звітний період. За рахунок коштів цього фонду видатки не здійснювались.

3.6. Дебіторська заборгованість розпорядників і одержувачів коштів державного бюджету за видатками у січні – червні зростає на 16,6 відс. – до 213,9 млрд грн, з якої 18 відс. прострочена. Кредиторська заборгованість скоротилася вдвічі – до 5,1 млрд гривень.

Дебіторська заборгованість за видатками з початку року зростає на 30,4 млрд грн за рахунок зростання на 51,1 млрд грн, або 1,5 раза, за бюджетною програмою Міноборони 2101150 „Розвиток, закупівля, модернізація та ремонт озброєння, військової техніки, засобів та обладнання”.

У Міноборони обліковується 70,6 відс. загального обсягу дебіторської заборгованості розпорядників і одержувачів коштів державного бюджету.

Кредиторська заборгованість розпорядників і одержувачів коштів державного бюджету за видатками з початку року зменшилася на 5,2 млрд грн, зокрема в частині закупівлі предметів, матеріалів, обладнання та інвентарю за бюджетною програмою Міноборони 2101020 „Забезпечення діяльності Збройних Сил України, підготовка кадрів і військ, медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни”.

3.7. У звітному періоді зі спеціального фонду державного бюджету за 37-ма бюджетними програмами проведено видатків та надано кредитів за рахунок кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій, менше плану на січень – червень на 39,9 млрд грн, або 93,6 відс., що спричинено ускладненнями при реалізації проєктів в умовах воєнного стану.

Зокрема, не розпочато проведення видатків та надання кредитів для реалізації інвестиційних проєктів за бюджетними програмами:

3111600 на розвиток автомагістралей та реформу дорожнього сектору – на 5,2 млрд грн;

2101150 на розвиток, закупівлю, модернізацію та ремонт озброєння, військової техніки, засобів та обладнання – на 3,5 млрд грн;

3101610 на розвиток міського пасажирського транспорту в містах України – на 3,2 млрд грн;

3101620 на модернізацію української залізниці – на 2,1 млрд гривень.

Менше плану на звітний період проведено видатків та надано кредитів для реалізації інвестиційних проєктів, зокрема, за бюджетними програмами:

3101600 на розвиток міської інфраструктури і заходи в секторі централізованого теплопостачання України, розвиток системи водопостачання та водовідведення в м. Миколаєві, реконструкцію та розвиток системи комунального водного господарства м. Чернівці – на 3,2 млрд грн, або 87,3 відс.;

3101640 на програму розвитку муніципальної інфраструктури – на 2,3 млрд грн, або 99,9 відс.;

1001220 на створення єдиної авіаційної системи безпеки та цивільного захисту – на 2 млрд грн, або 96,5 відс.;

2301610 на поліпшення охорони здоров'я на службі у людей – на 1,8 млрд грн, або 82,1 відс.;

2401640 на підвищення надійності постачання електроенергії в Україні – на 1,6 млрд грн, або 75,7 відсотка.

3.8. У січні – червні 2023 року з державного бюджету на фінансове забезпечення виплати пенсій та надбавок і підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів ПФУ спрямовано 135,9 млрд грн, або 9,7 відс. усіх видатків загального фонду державного бюджету. Ці видатки, порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшилися на 33,9 млрд грн, або 33,2 відсотка.

З початку року обсяг неповернених позик з урахуванням позик, наданих Казначейством у попередніх роках за рахунок ЄКР на покриття тимчасових касових розривів ПФУ, пов'язаних з виплатою пенсій, зменшився на 12,6 млрд грн, або 31,2 відс., – до 27,9 млрд гривень.

IV. Фінансування державного бюджету та борг

4.1. У першому півріччі цього року дефіцит державного бюджету на 72,6 відс. менший плану на 2023 рік, однак на 17,1 відс. більший, ніж у відповідному періоді попереднього року. Запозичення для покриття дефіциту і погашення боргу становили 40,2 відс. ресурсів бюджету.

Інформацію про виконання державного бюджету в частині фінансування наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

Дефіцит/фінансування державного бюджету у першому півріччі 2023 року, млрд грн

№ з/п	Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
		план на 2023 рік	виконано	відс. виконання	план на січень – червень	виконано	відс. виконання
	ДЕФІЦИТ (ряд. I – ряд. II) / ФІНАНСУВАННЯ (ряд. III – ряд. IV)	-1 744	-478	27,4	-932	-533	57,2
I.	Доходи і повернення кредитів	1 754	1 309	74,6	577	875	151,7
II.	Видатки і надання кредитів	3 498	1 787	51,1	1 509	1 408	93,4
III.	Фінансування в частині надходжень – всього,	2 192	904	41,2	1 187	901	76
	зокрема:						
3.1.	Внутрішні запозичення	435	286	65,7	286	286	100,0
3.2.	Зовнішні запозичення	1 724	596	34,6	774	593	76,6
3.3.	Надходження від приватизації державного майна	6	2	30,3	1	2	в 2,0 р. б.
3.4.	Фінансування за рахунок коштів ЄКР	–	19	–	126	19	15,3
IV.	Фінансування в частині витрат – всього,	448	426	95,1	255	368	144,4
	зокрема:						
4.1.	Погашення внутрішнього боргу	362	222	61,3	229	222	97,1
4.2.	Погашення зовнішнього боргу	86	24	28,5	26	24	92,9
4.3.	Зміни обсягів бюджетних коштів	–	180	–	–	122	–

Державний бюджет у першому півріччі 2023 року виконано з дефіцитом у сумі 478,1 млрд грн, або 27,4 відс. планового обсягу на рік, збільшеного на 34,5 відс., порівняно із первісно затвердженим у статті 1 Закону граничним

обсягом дефіциту державного бюджету (1 трлн 296,5 млрд грн), насамперед відповідно до законів України¹⁵.

Загальний фонд виконано з дефіцитом у сумі 533,5 млрд грн, що на 42,8 відс. менше плану на звітний період унаслідок невиконання плану видатків і надання кредитів при перевиконанні плану доходів.

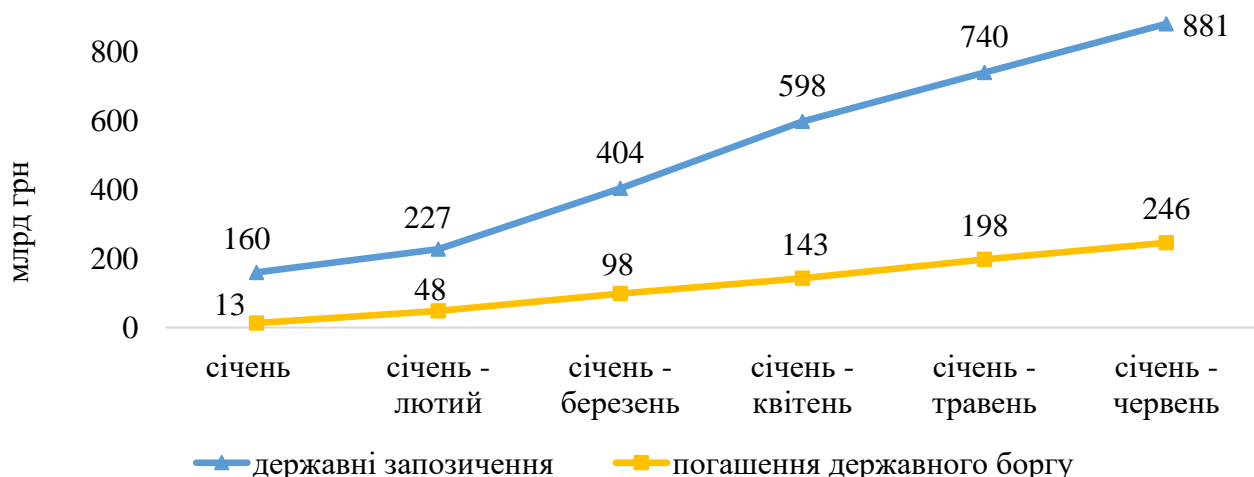
Спеціальний фонд за рахунок перевищення обсягу доходів і повернення кредитів над обсягом видатків і надання кредитів виконано з профіцитом у сумі 55,4 млрд грн, при запланованому на рік дефіциті в сумі 200,3 млрд гривень.

Надходження для фінансування державного бюджету з усіх джерел становили 902,5 млрд грн, що на 332,3 млрд грн, або 26,9 відс., менше плану на звітний період за рахунок менших від запланованих зовнішніх запозичень і використання коштів ЄКР.

Від державних запозичень отримано 881,4 млрд грн, що на 221,0 млрд грн, або 20,0 відс., менше плану на звітний період, однак більше, ніж у відповідному періоді 2022 року, на 314,4 млрд грн, або 55,4 відсотка. Зокрема, державні запозичення до загального фонду на 180,9 млрд грн, або 17,1 відс., менші плану на звітний період і становили 879,1 млрд грн, або 50,1 відс. надходжень загального фонду (у першому півріччі 2022 року – 49,6 відсотка).

Обсяг державних запозичень перевищив обсяг витрат на погашення зобов'язань на 635 млрд 340,4 млн грн, або в 3,6 раза, що спричинило збільшення державного боргу.

Діаграма 6. Державні запозичення у першому півріччі 2023 року перевищили витрати на погашення зобов'язань (кумулятивно)

¹⁵ Закони України від 24 лютого 2023 року № 2953-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік” і від 21 березня 2023 року № 2992-IX „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік” щодо забезпечення видатками сектору безпеки і оборони”.

4.1.1. Кошти державних зовнішніх запозичень у першому півріччі цього року надходили нерівномірно, їх обсяг на чверть менший плану на звітний період. Виконання плану на рік надходжень від зовнішніх запозичень залежатиме насамперед від подальшої підтримки міжнародних фінансових організацій і країн-партнерів.

Від міжнародної спільноти до державного бюджету надійшло 595,7 млрд грн, що на 27,1 відс. менше плану на звітний період і в 2,7 раза більше, ніж у відповідному періоді попереднього року.

До загального фонду отримано 593,4 млрд грн, або 76,6 відс. плану на звітний період і 38,3 відс. плану на рік. Зокрема, надійшло:

357,0 млрд грн – макрофінансова допомога ЄС;

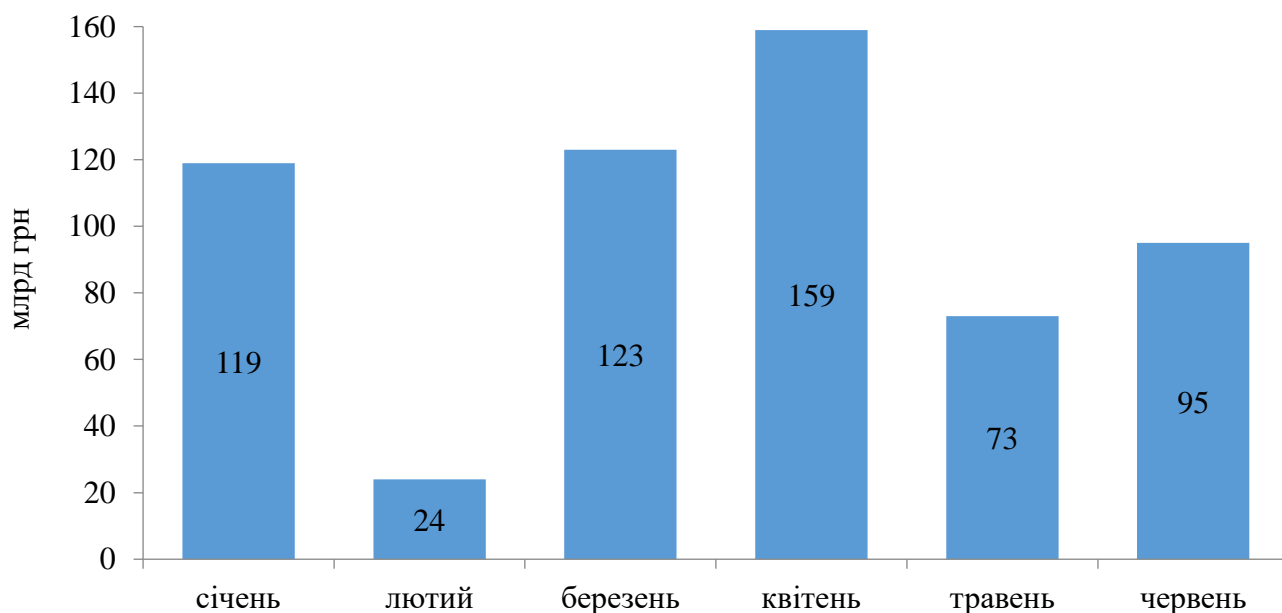
131,4 млрд грн – кредит МВФ за програмою розширеного фінансування;

64,2 млрд грн – кредит Уряду Канади;

34,4 млрд грн – позика МБРР і Міжнародної асоціації розвитку для реалізації проєкту „Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні”.

Найбільше коштів від зовнішніх запозичень до загального фонду державного бюджету отримано в березні – квітні – 282,3 млрд грн, або 47,6 відс. цих надходжень у звітному періоді.

Діаграма 7. У першому півріччі 2023 року кошти від зовнішніх кредиторів до загального фонду надходили нерівномірно

До спеціального фонду для реалізації інвестиційних проєктів отримано 2,3 млрд грн, у тому числі від:

МБРР – 1,2 млрд грн, зокрема за проєктом розвитку міської інфраструктури - 2 – 481 млн грн;

Уряду Республіки Польща – 429 млн грн за проєктом з будівництва, реконструкції та капітального ремонту автомобільних доріг західного регіону для подальшого поєднання їх з автомобільними дорогами Республіки Польща;

Кредитної установи для відбудови – 306 млн грн, зокрема незв'язаний фінансовий кредит за проєктом „Реконструкція трансформаторних підстанцій східної частини України” – 178 млн грн;

Уряду Французької Республіки – 274 млн грн за державним інвестиційним проєктом закупівлі 20 катерів морської безпеки й охорони морських кордонів України.

Надходження до спеціального фонду для реалізації інвестиційних проєктів на 40,1 млрд грн, або 94,5 відс., менші плану на звітний період, насамперед через:

складність реалізації більшості інвестиційних проєктів в умовах воєнного стану (неможливість проведення робіт підрядниками на відповідних майданчиках через продовження збройної агресії та призупинення реалізації значної частини субпроєктів внаслідок повного або часткового руйнування об'єктів);

реорганізацію окремих центральних органів виконавчої влади та необхідність внесення змін до нормативно-правових актів і договорів, пов'язаних із реалізацією відповідних проєктів;

затримки із проведенням закупівель, необхідність їх повторного проведення, відтермінування укладання договорів з переможцями торгів.

4.1.2. У першому півріччі цього року від внутрішніх запозичень надійшло 78,9 відс. збільшеного плану на рік. При цьому, на відміну від першого півріччя 2022 року, ОВДП придбавалися насамперед банками, а не НБУ.

Мінфін, починаючи з січня, вносив зміни до розпису: план внутрішніх запозичень на 2023 рік збільшено на 344,4 млрд грн, або в 4,8 раза, порівняно із первісно затвердженим у Законі обсягом.

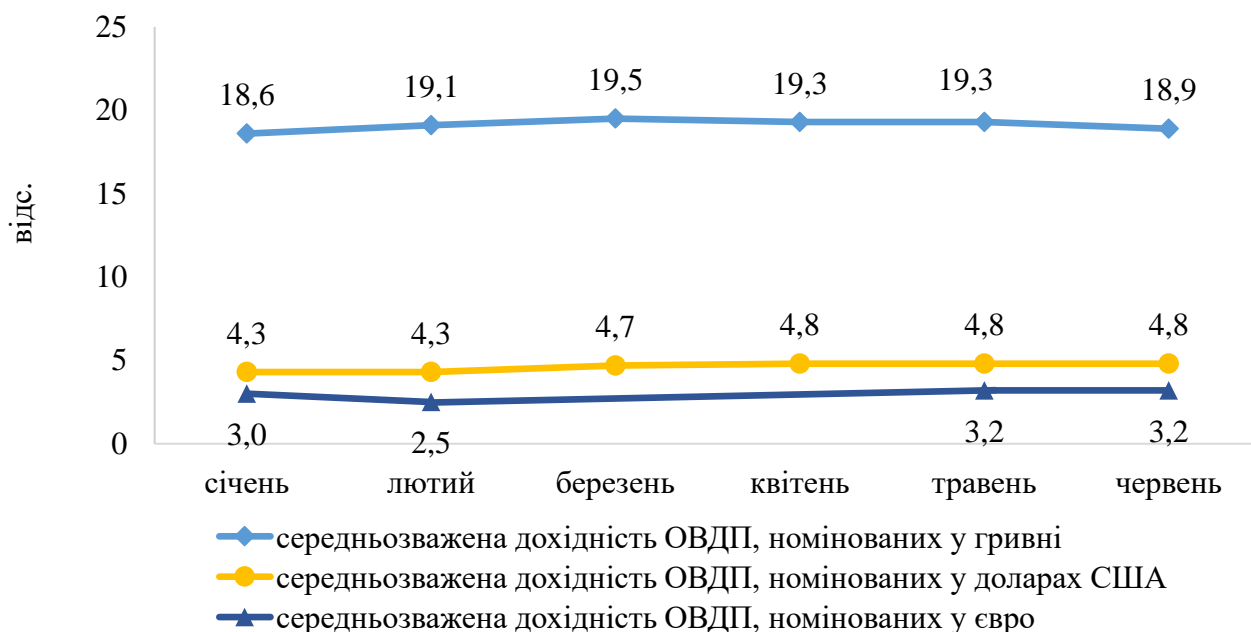
Від розміщення ОВДП у першому півріччі отримано 285,7 млрд грн, або 100,0 відс. плану на звітний період, однак на 63,9 млрд грн, або 18,3 відс. менше, ніж у відповідному періоді попереднього року. Зокрема, від випуску Військових облігацій надійшло 130,0 млрд грн, що на 197,6 млрд грн, або 60,3 відс., менше, ніж у відповідному періоді попереднього року.

На відміну від першого півріччя 2022 року НБУ не купував довгострокових Військових облігацій, у результаті частка довгострокових внутрішніх запозичень зменшилась з 64,4 до 0,3 відсотка.

З початку року збільшився обсяг ОВДП, що перебувають в обігу, на 64,9 млрд грн, або 4,7 відс., – до 1 трлн 443,1 млрд гривень. При цьому найбільше зріс обсяг ОВДП у власності банків – на 62,1 млрд грн, або 13,3 відс., – до 540,7 млрд гривень. У результаті у загальному обсязі ОВДП, що перебувають в обігу, частка ОВДП у власності банків збільшилась з 34,7 до 37,5 відсотка.

Середньозважена дохідність розміщених на аукціонах у січні – червні ОВДП, порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшилась, зокрема, номінованих у гривні – з 10,7 до 19,1 відс., доларах США – з 3,6 до 4,7 відс., євро – з 2,5 до 3,1 відсотка. Це збільшить видатки на обслуговування державного внутрішнього боргу в наступних бюджетних періодах.

Діаграма 8. Середньозважена дохідність ОВДП, розміщених у першому півріччі 2023 року

4.1.3. У першому півріччі цього року надходження коштів від приватизації державного майна до державного бюджету вдвічі більші плану на звітний період і в 6,1 рази перевищили надходження у відповідному періоді попереднього року.

У Законі обсяг надходження коштів від приватизації державного майна до державного бюджету затверджено в сумі 6,0 млрд гривень. У січні – червні до державного бюджету надійшло 1,8 млрд грн від приватизації державного майна, з них 37,6 відс. у червні (683,7 млн гривень).

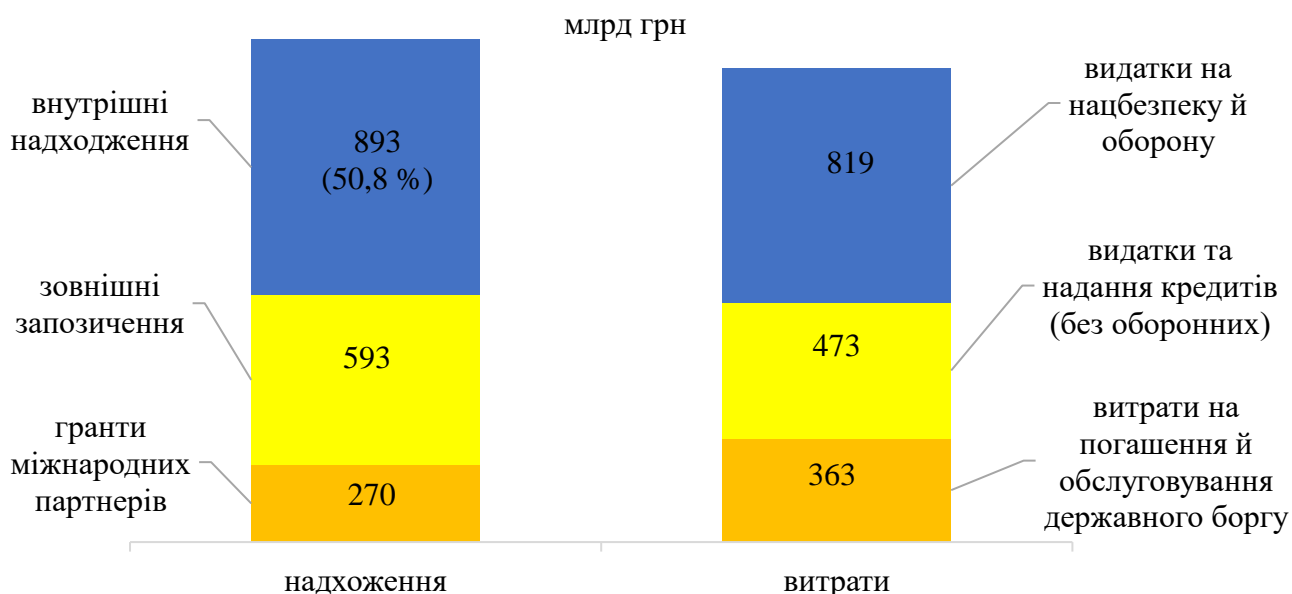
До спеціального фонду державного бюджету від приватизації майна установ виконання покарань і слідчих ізоляторів, що належать до сфери управління Міністерства юстиції України та безпосередньо не забезпечують виконання встановлених для них законодавством завдань і функцій, надійшло 217,0 млн грн (надходження передбачені у пункті 5 статті 12 Закону, однак обсяг не визначений).

У звітному періоді об'єкти великої приватизації шляхом викупу не продавалися. Найбільше надійшло коштів від продажу об'єктів малої приватизації: готель „Ермітаж” – 311,0 млн грн, ЄМК ДП „Укроборонресурси” – 210,0 млн грн, Усть-Дунайський порт – 201,0 млн грн, Сторонибаський спиртзавод – 142,0 млн грн, ЄМК ДП „Електронмаш” – 120,8 млн грн, готель „Власта” – 115,0 млн гривень.

4.2. У першому півріччі 2023 року 49,2 відс. надходжень загального фонду державного бюджету становили кошти міжнародних фінансових організацій і країн-партнерів. Надходження із внутрішніх джерел повною мірою забезпечили потреби у здійсненні видатків на національну безпеку й оборону без спрямування на те зовнішніх запозичень і грантів, отриманих від міжнародних фінансових організацій і країн-партнерів.

Надходження загального фонду державного бюджету у січні – червні цього року становили 1 трлн 756,0 млрд грн, що на 118,1 млрд грн, або 7,2 відс., більше плану на звітний період. При цьому більше плану загалом на 300,2 млрд грн, або 52,6 відс., отримано доходів і надходжень від приватизації державного майна. План державних зовнішніх запозичень і повернення кредитів не виконано загалом на 182,1 млрд грн, або 23,3 відсотка.

Діаграма 9. Структура надходжень і витрат загального фонду державного бюджету в першому півріччі 2023 року

Із внутрішніх джерел (доходи без урахування грантів, внутрішні запозичення, кошти від повернення кредитів і приватизації державного майна) отримано 893,0 млрд грн, або 50,8 відс. надходжень загального фонду державного бюджету, що більше за видатки на національну безпеку й оборону.

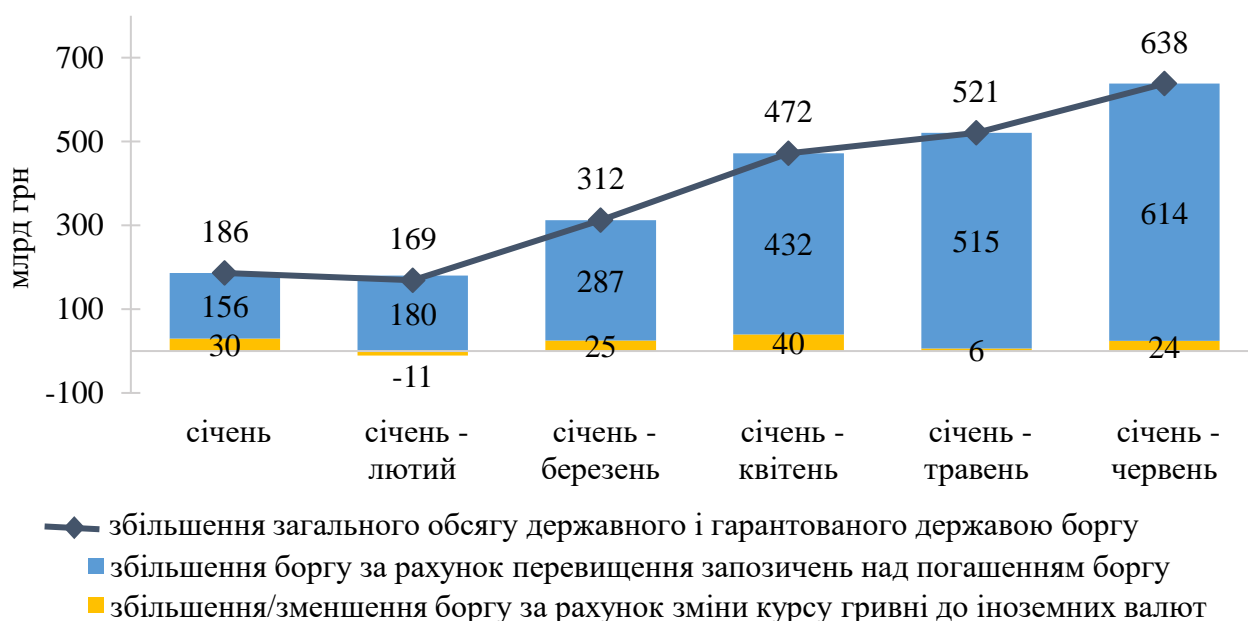
Отримання надходжень із зовнішніх джерел (зовнішні запозичення і гранти від міжнародних партнерів) у сумі 863,0 млрд грн дало змогу забезпечити здійснення решти першочергових витрат, насамперед на заробітну плату працівникам (крім військових) державних установ, соціальний захист і охорону здоров'я.

4.3. У першому півріччі загальний обсяг державного і гарантованого державою боргу збільшився на 15,7 відсотка. При цьому зобов'язання за державним боргом продовжували зростати, а за гарантованим державою боргом зменшились.

Загальний обсяг державного і гарантованого державою боргу збільшився на 637,6 млрд грн, або 15,7 відс., – до 4 трлн 710,4 млрд грн, у тому числі зовнішній – на 573,3 млрд грн, або 22,0 відс., – до 3 трлн 184,2 млрд грн, внутрішній – на 64,3 млрд грн, або 4,4 відс., – до 1 трлн 526,2 млрд гривень.

Унаслідок перевищення державних запозичень над погашенням зобов'язань і девальвації гривні до іноземних валют, в яких номіновано борг, державний борг зріс на 661,3 млрд грн, або 17,8 відс., – до 4 трлн 376,5 млрд гривень.

Діаграма 10. Чинники зміни загального обсягу державного та гарантованого державою боргу у першому півріччі 2023 року (на кінець місяця, кумулятивно)

Гарантований державою борг зменшився на 23,8 млрд грн, або 6,6 відс., – до 333,9 млрд грн, у тому числі внутрішній – на 948 млн грн, або 1,3 відс., унаслідок погашення зобов'язань суб'єктами господарювання за отриманими кредитами, зовнішній – на 22,8 млрд грн, або 8,0 відс., унаслідок насамперед погашення НБУ боргу за кредитом МВФ.

Збільшення боргу спричинено, за оцінкою Рахункової палати, перевищенням надходжень від запозичень над витратами на погашення державного та гарантованого державою боргу і девальвацією гривні до іноземних валют, в яких номіновано борг.

Частка боргу, номінованого в іноземній валюті, в загальному обсязі державного та гарантованого державою боргу збільшилася з 67,2 до 70,6 відс. унаслідок перевищення в 11,2 раза чистого запозичення в іноземних валютах над чистим запозиченням у гривні, що збільшило валютний ризик боргу.

Державні гарантії у звітному періоді надані для забезпечення виконання приватним акціонерним товариством „Національна енергетична компанія „Укренерго” боргових зобов'язань за кредитом ЄБРР (Проект екстреного відновлення мережі електропередачі) у сумі 11,9 млрд грн (300 млн євро)¹⁶.

Витрати на погашення державного боргу, порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшились на 31,3 млрд грн, або 14,5 відс., у тому числі внутрішнього – на 28 млрд 694,1 млн грн, або 14,9 відс., і становили 246,1 млрд гривень. При цьому у березні Мінфіном відповідно до пункту 5 розпорядження КМУ від 13.09.2022 № 815-р „Деякі питання проведення примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів” погашено внаслідок анулювання на суму 1,1 млрд грн зобов'язань за ОВДП 2020 і 2021 років, що примусово вилучені на відповідні рахунки, відкриті в НБУ як депозитарії державних цінних паперів, із відповідним зменшенням державного боргу.

Витрати державного бюджету на виконання боргових зобов'язань за кредитами, залученими під державні гарантії, менші, ніж у першому півріччі попереднього року, на 50,1 відс. унаслідок насамперед відтермінування виплат

¹⁶ Відповідно до постанови КМУ від 09 грудня 2022 року №1365 „Про надання у 2022 році державної гарантії за зобов'язаннями приватного акціонерного товариства „Національна енергетична компанія „Укренерго” державна гарантія надана для забезпечення виконання приватним акціонерним товариством „Національна енергетична компанія „Укренерго” боргових зобов'язань за кредитом у сумі 300 млн євро (Проект екстреного відновлення мережі електропередачі) з метою підтримки його ліквідності та стійкості роботи.

за зобов'язаннями Державного агентства автомобільних доріг України¹⁷ і становили 6,4 млрд гривень.

Витрати на погашення державного боргу на 8,6 млрд грн, або 3,4 відс., менші плану на звітний період, витрати за гарантованими зобов'язаннями – на 4,6 млрд грн, або 41,7 відсотка.

Економії витрат на погашення зобов'язань за державним і гарантованим державою боргом сприяли, зокрема:

менший у січні – червні, порівняно з врахованим у розрахунках показників державного бюджету на 2023 рік, середній обмінний курс гривні до іноземних валют;

відтермінування платежів за кредитом, залученим публічним акціонерним товариством „Державна продовольча-зернова корпорація України” під державну гарантію в Експортно-імпортному банку Китаю до 2025 року, що дало змогу уникнути настання гарантійного випадку у січні 2023 року.

¹⁷ Відповідно до постанови КМУ від 13 січня 2023 року № 29 „Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади” Державне агентство автомобільних доріг України перейменовано на Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України.

V. Міжбюджетні трансферти та місцеві бюджети

5.1. Видатки державного бюджету на надання трансфертів місцевим бюджетам у звітному періоді на 12,2 млрд грн, або 11,7 відс., менші плану на січень – червень 2023 року, оскільки не розпочато проведення видатків на надання субвенцій за 5-ма бюджетними програмами на суму 6,8 млрд грн, і надано трансфертів за 6-ма бюджетними програмами менше плану на 5,4 млрд грн, або 7,6 відсотка.

Частка видатків на надання трансфертів місцевим бюджетам у видатках державного бюджету, порівняно з відповідним періодом попереднього року, зменшилася на 2,5 відс. пункту – до 5,2 відсотка.

Загалом із державного бюджету надано трансфертів місцевим бюджетам у сумі 92,1 млрд гривень. Видатки загального фонду державного бюджету на надання трансфертів становили 84,4 млрд грн, або 98 відс. плану на січень – червень, спеціального – 7,7 млрд грн, або 42,2 відсотка.

У звітному періоді трансферти спрямовано на:

видатки закладів освіти й охорони здоров'я – 57,9 млрд грн, або 62,9 відс. загального обсягу наданих трансфертів, зокрема на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників окремих закладів освіти державної та комунальної власності – 53,6 млрд грн;

горизонтальне вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів – 14,5 млрд грн, або 15,7 відс.;

здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу внаслідок російської військової агресії, – 10,4 млрд грн, або 11,3 відс.;

будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автодоріг загального користування місцевого значення, вулиць та доріг комунальної власності у населених пунктах – 7,5 млрд грн, або 8,2 відс.;

виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для деяких категорій осіб і членів їх сімей – 1 млрд грн, або 1,1 відс.;

інші видатки – 0,8 млрд грн, або 0,9 відсотка.

У січні – червні 2023 року видатки державного бюджету на надання трансфертів місцевим бюджетам на 11,9 млрд грн, або 14,8 відс., більші, ніж у відповідному періоді попереднього року. Це в умовах воєнного стану зумовлено, зокрема:

запровадженням надання з державного бюджету місцевим нової дотації для здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих,

тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу внаслідок російської військової агресії (у звітному періоді – 10,4 млрд грн);

збільшенням на 6,3 млрд грн, або 77,7 відс., видатків на надання базової дотації для горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів.

При цьому видатки на надання освітньої субвенції зменшилися на 6,8 млрд грн, або 11,3 відсотка.

5.1.1. У звітному періоді не розпочато проведення видатків державного бюджету за чотирма бюджетними програмами на надання субвенцій місцевим бюджетам на реалізацію інвестиційних проєктів за рахунок кредитів (позик), що залучаються державою до спеціального фонду державного бюджету від ЄБРР, ЄІБ і МБРР, на суму 6,7 млрд грн, що, зокрема, спричинено необхідністю нормативно-правового врегулювання проведення цих видатків.

У січні – червні ці видатки не проведено, зокрема, за бюджетними програмами Мінінфраструктури:

3121620 „Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проєктів в рамках Програми з відновлення України” – 2,4 млрд грн (розподіл субвенції затверджено у липні¹⁸);

3121680 „Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на відновлення об’єктів критичної інфраструктури в рамках спільного з Міжнародним банком реконструкції та розвитку проєкту „Проект розвитку міської інфраструктури - 2” – 2 млрд грн (розподіл субвенції затверджено у червні¹⁹);

3121600 „Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проєктів в рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України” – 1,7 млрд грн (розподіл частини субвенції затверджено у травні²⁰).

За інформацією, розміщеною на офіційному вебсайті Мінфіну, непроведення видатків за цими бюджетними програмами спричинено, зокрема, необхідністю внесення змін до нормативно-правових актів і договорів, пов’язаних із реалізацією

¹⁸ Розпорядженням КМУ від 04 липня 2023 року № 596-р затверджено розподіл цієї субвенції у сумі 5,3 млрд грн між 7-ма обласними бюджетами, 27-ма міськими, 10-ма сільськими та 6-ма селищними бюджетами територіальних громад 10-ти регіонів.

¹⁹ Постановою КМУ від 24 червня 2023 року № 638 затверджено розподіл цієї субвенції у сумі 2,1 млрд грн між 6-ма міськими бюджетами територіальних громад 6-ти регіонів.

²⁰ Постановою КМУ від 23 травня 2023 року № 519 затверджено розподіл частини цієї субвенції у сумі 588 млн грн між 2-ма обласними бюджетами, 18-ма міськими, 2-ма сільськими бюджетами територіальних громад 7-ми регіонів.

проектів, у зв'язку із реорганізацією Міністерства регіонального розвитку громад та територій України²¹ і передачею бюджетних призначень Мінінфраструктури²².

5.1.2. У січні – червні КМУ не прийнято рішень про затвердження розподілів деяких субвенцій, що призвело до відтермінування проведення видатків.

У статті 32 Закону встановлено, що, як виняток з положень частини четвертої статті 103² БКУ, у 2023 році залишки коштів за освітньою субвенцією з державного бюджету місцевим бюджетам, які утворилися на рахунках місцевих бюджетів на кінець 2022 року, перераховуються Казначейством до спеціального фонду державного бюджету для МОН з метою подальшого розподілу таких коштів за рішеннями КМУ у визначеному ним порядку між місцевими бюджетами з урахуванням цільового призначення освітньої субвенції, а також на реалізацію заходів із забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти „Нова українська школа”, видання, придбання, доставку підручників, посібників і навчально-методичної літератури для здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників, інших заходів у сфері освіти (з відкриттям у разі потреби нових бюджетних програм, включаючи трансферти місцевим бюджетам).

На 01.01.2023 залишок освітньої субвенції становив 3,2 млрд гривень. За рахунок цього залишку у помісячному розписі спеціального фонду Державного бюджету України на 2023 рік (за винятком власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків) на січень передбачені видатки за бюджетною програмою МОН 2211190 „Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам”.

У звітному періоді КМУ не ухвалював рішення про розподіл коштів між місцевими бюджетами, видатки спеціального фонду державного бюджету за бюджетною програмою 2211190 не здійснені.

Відповідно до помісячного розпису асигнувань загального фонду Державного бюджету України на 2023 рік (за винятком надання кредитів з Державного бюджету України) з квітня передбачалося розпочати проведення видатків за бюджетною програмою Мінінфраструктури 3121350 „Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження”. На 01.07.2023 КМУ не затверджено розподілу цієї субвенції між місцевими бюджетами, видатків за бюджетною програмою 3121350 у сумі 83 млн грн не здійснено. Це спричинено, зокрема, невнесенням змін до Закону України від 08 травня 1995 року № 39/95-ВР

²¹ Постанова КМУ від 02 грудня 2022 року № 1343 „Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади”.

²² Закон України від 24 лютого 2023 року № 2953-ІХ „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2023 рік” набрав чинності 22 березня 2023 року.

„Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” у зв’язку із завершенням адміністративно-територіальної реформи²³.

5.2. Доходи місцевих бюджетів у січні – червні 2023 року становили 326,2 млрд грн, або 54,2 відс. плану на рік, і збільшилися, порівняно з відповідним періодом попереднього року, на 62,2 млрд грн, або 23,5 відс., насамперед за рахунок надходження ПДФО.

Доходи місцевих бюджетів без трансфертів із державного бюджету, порівняно з січнем – червнем попереднього року, збільшилися на 50,1 млрд грн, або 27,2 відс., до 234,2 млрд грн, їх частка у загальному обсязі доходів зросла на 2,1 відс. пункту – до 71,8 відсотка.

Зросли, порівняно з січнем – червнем попереднього року, надходження, зокрема:

ПДФО – на 28,5 млрд грн, або 24,4 відс., до 145,4 млрд грн, насамперед за рахунок збільшення надходження цього податку з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями й особами рядового та начальницького складу, на 22,9 млрд грн, або у 1,8 раза;

власні надходження бюджетних установ – на 7,4 млрд грн, або у 2,3 раза, до 13,2 млрд грн, здебільшого за рахунок збільшення надходження благодійних внесків, грантів і дарунків на 6,6 млрд грн, або у 2,9 раза;

податку на майно – на 5,6 млрд грн, або 36,4 відс., до 21,1 млрд грн, що спричинено, зокрема, збільшенням надходження орендної плати з юридичних осіб на 2,6 млрд грн, або 36,1 відс.;

акцизного податку – на 5,2 млрд грн, або у 2,1 раза, до 10 млрд грн, що спричинено, зокрема, зростанням надходження акцизного податку з реалізації виробниками та імпортерами, у тому числі в роздрібній торгівлі, тютюнових виробів, тютюну та промислових замінників тютюну, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, на 3,3 млрд грн, або у 12,4 раза, та збільшенням ставки акцизного податку на ці вироби на 20 відс. з початку 2023 року;

єдиного податку з юридичних осіб – на 3,4 млрд грн, або 91,4 відс., до 7,1 млрд грн, здебільшого у зв’язку з наданням права суб’єктам господарювання з обсягом доходу до 10 млрд грн на рік стати платниками єдиного податку за

²³ У ВРУ зареєстровано законопроект про внесення змін до Закону України „Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” щодо надання соціально-економічної компенсації ризику для населення територіальних громад, які утворені та функціонують на території зон спостереження (реєстр. № 5859 від 20 серпня 2021 року). Законопроект включено до порядку денного дев’ятої сесії ВРУ дев’ятого скликання (Постанова ВРУ від 07 лютого 2023 року № 2911-ІХ).

правилами, що діють для фізичних осіб-підприємців третьої групи, за відсотковою ставкою для таких платників у розмірі 2 відс. доходу²⁴;

Водночас зменшилися, насамперед, надходження рентної плати за користування надрами загальнодержавного значення – на 2,2 млрд грн, або 51,2 відс., до 2,1 млрд грн, здебільшого внаслідок зменшення надходжень цієї плати для видобування залізних руд на 1,7 млрд грн, або 81,7 відсотка.

5.3. У січні – червні 2023 року видатки місцевих бюджетів проведено в сумі 261,7 млрд грн, або 40,2 відс. плану на рік, що більше, ніж у відповідному періоді попереднього року, на 57,5 млрд грн, або 28,2 відсотка. При цьому капітальні видатки збільшилися на 24,9 млрд грн, або у 4,3 раза.

Частка видатків місцевих бюджетів без трансфертів до державного бюджету у видатках зведеного бюджету зменшилася на 4,8 відс. пункту – до 12,6 відсотка.

Найбільше видатків спрямовано на освіту – 46,8 відс., економічну діяльність – 10,8 відс; загальнодержавні функції – 9 відс., житлово-комунальне господарство – 7,9 відс.; соціальний захист і соціальне забезпечення – 6,5 відсотка.

У січні – червні, порівняно з відповідним періодом попереднього року, найбільше зросли обсяги видатків на:

економічну діяльність – на 11,1 млрд грн, або 64,9 відс., до 28,2 млрд грн;

освіту – на 9,6 млрд грн, або 8,5 відс, до 122,5 млрд грн;

житлово-комунальне господарство – на 6 млрд грн, або 40,7 відс., до 20,7 млрд грн;

соціальний захист та соціальне забезпечення – на 5,5 млрд грн, або 47,6 відс., до 17,1 млрд грн;

загальнодержавні функції – на 3,4 млрд грн, або 17 відс., до 23,6 млрд грн;

громадський порядок, безпеку та судову владу – на 3,1 млрд грн, або у 2,1 раза, до 5,8 млрд гривень.

Поточні видатки проведені в сумі 229,3 млрд грн, або 87,6 відс. загального обсягу, капітальні – 32,4 млрд грн, або 12,4 відс., і виконані на 44,5 відс. та 25,6 відс. плану на рік відповідно.

Позики на покриття тимчасових касових розривів загального фонду місцевих бюджетів з ЄКР у січні – лютому не надавались. У березні – червні для забезпечення проведення захищених видатків відповідних місцевих бюджетів такі позики надано у сумі 34 млн грн, що на 903 млн грн, або 96,3 відс., менше, ніж у відповідному

²⁴ Закон України від 15 березня 2022 року № 2120-ІХ „Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану”.

періоді попереднього року, з яких: бюджети міських територіальної громад Тернопільської та Хмельницької областей отримали 71,9 відс. загального обсягу позик, бюджети сільських територіальних громад Закарпатської області – 24,7 відс., бюджет селищної територіальної громади Кіровоградської області – 3,4 відсотка. На 01.07.2023 заборгованість за наданими з березня позиками становила 3 млн грн, з яких за бюджетами територіальних громад Тернопільської області – 2 млн грн, Хмельницької – 1 млн гривень. Заборгованість за цими позиками, які надавались у 2014 році місцевим бюджетам АР Крим, становить 27,1 млн гривень.

У січні – червні 2023 року з місцевих бюджетів до державного бюджету перераховано трансферти в сумі 18 млрд грн, або 66,8 відс. плану на рік, що більше, ніж у відповідному періоді попереднього року, на 14,9 млрд грн, або у 5,8 раза, у тому числі до:

загального фонду державного бюджету для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій реверсну дотацію в сумі 8,1 млрд грн, або 84,7 відс. плану на січень – червень і 42,3 відс. плану на рік, оскільки перерахування цієї дотації до державного бюджету з місцевих бюджетів територій, на яких ведуться бойові дії або тимчасово окупованих, згідно з переліком, затвердженим Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, Казначейством не здійснюється відповідно до вимог пункту 22 Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затвердженого постановою КМУ від 09 червня 2021 року № 590 (зі змінами, внесеними постановою КМУ від 23 грудня 2022 року № 1420);

спеціального фонду державного бюджету субвенції на:

виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів у сумі 9,8 млрд грн;

фінансування діяльності військових адміністрацій із виконання повноважень органів місцевого самоврядування в сумі 120 млн грн;

перерахування коштів в умовах воєнного стану або для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації та з метою відсічі збройної російської агресії проти України, забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності у сумі 2 млн гривень.

5.4. У звітному періоді тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів переважно спрямовувалися на придбання Військових облігацій.

За рішеннями місцевих рад у січні – червні 2023 року тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів спрямовано на придбання Військових облігацій з терміном обігу від 6-ти до 12-ти місяців у сумі 3,5 млрд гривень.

Від погашення Військових облігацій до відповідних місцевих бюджетів надійшло 698 млн гривень. На 01.07.2023 залишок коштів, розмічених у попередньому році та січні – червні 2023 року у Військових облігаціях, становив 2,8 млрд гривень.

Від погашення Військових облігацій до відповідних місцевих бюджетів з початку року надійшло 698 млн гривень.

Крім того, за рішеннями місцевих рад на депозитних рахунках в установах державних банків органи місцевого самоврядування у березні і червні розмістили тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів у сумі 748 млн грн, із них 54,3 відс. – кошти загального фонду. Найбільше розміщено коштів місцевих бюджетів Житомирської області – 550 млн грн, або 73,5 відс. загального обсягу, Чернігівської – 113 млн грн, або 15,1 відсотка.

На 01.07.2023 на депозитних рахунках залишилися кошти місцевих бюджетів у сумі 745 млн гривень.

У січні – червні до місцевих бюджетів надійшло плати за розміщення тимчасово вільних коштів у сумі 209 млн гривень.

5.5. З початку року місцевий борг зменшився на 3,6 млрд грн, або 17,7 відс., до 16,8 млрд грн, здебільшого за рахунок перевищення витрат на погашення боргу над обсягом запозичень.

У січні – червні внутрішній борг зменшився на 3,8 млрд грн, або 20 відс., до 15,3 млрд грн, з яких зобов'язання за середньостроковими позиками, що надавалися місцевим бюджетам упродовж 2009 – 2014 років з ЄКР, – 9 млрд гривень.

Водночас зовнішній борг збільшився на 0,2 млрд грн, або 19,7 відс., до 1,5 млрд гривень. За рішенням міських рад від міжнародних фінансових організацій на фінансування видатків бюджету розвитку одержано позик у сумі 408 млн грн, з яких найбільше до бюджету Львівської міської територіальної громади – 396 млн грн, або 96,9 відс. загального обсягу.

Крім того, гарантовані обласними радами і територіальними громадами борги на 01.07.2023 становили 9,9 млрд грн, із них зовнішні – 8,2 млрд гривень.

Пропозиції

Для усунення виявлених відхилень і порушень при виконанні Закону Рахункова палата вважає за доцільне рекомендувати Кабінету Міністрів України:

доручити Міністерству фінансів України при розробці проекту закону про внесення змін до Закону визначити обсяги доходів загального фонду за кодом бюджетної класифікації 42020000 „Гранти (дарунки), що надійшли до бюджетів усіх рівнів” з урахуванням надходжень із початку року;

забезпечити прискорення ухвалення рішення про розподіл коштів для фінансового забезпечення заходів із відсічі збройної агресії проти України та ліквідації її наслідків, національної безпеки та оборони, відновлення, підтримки і розвитку України, що зараховані до спеціального фонду державного бюджету за кодом бюджетної класифікації 24070000 „Кошти, отримані як добровільні внески (благодійні пожертви) від фізичних та юридичних осіб приватного права та/або публічного права, для фінансового забезпечення заходів з відсічі збройної агресії проти України та ліквідації її наслідків, національної безпеки та оборони, відновлення, підтримки і розвитку України, надання гуманітарної допомоги”;

доручити Міністерству фінансів України разом з розпорядниками бюджетних коштів надати пропозиції щодо прийняття рішень про внесення в установленому порядку змін до бюджетних призначень за бюджетними програмами, які щороку плануються і не виконуються або виконання яких в умовах воєнного стану є неактуальним, для спрямування цих видатків на першочергові потреби держави;

доручити Міністерству розвитку громад, територій та інфраструктури України разом з розпорядниками бюджетних коштів з метою прийняття рішень про виділення коштів із фонду ліквідації пришвидшити розгляд звернень заявників про виділення коштів із цього фонду, зважаючи, зокрема, на пріоритизацію проєктів ліквідації наслідків, спричинених збройною російською агресією проти України;

пришвидшити реалізацію статті 32 Закону щодо розподілу залишків коштів за освітньою субвенцією, які утворилися на кінець 2022 року на рахунках місцевих бюджетів та перераховані у цьому році до спеціального фонду державного бюджету для Міністерства освіти і науки України;

затвердити розподіли субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам.